

Vogelwerkgroep
De Kempen

Jaargang 37 | nummer 1 | januari 2011
Periodiek van Vogelwerkgroep De Kempen

De Blauwe

Klauwier

in dit nummer

- Fotowedstrijd 2010 • Nieuwe natuur in Hoogeloon / Vessem
- Grote Zilverreigers en hun slaappleatsen
- Kerkuilen 2009

Colofon

Redactie

Wim Deeben
Alfonso Gil Cantabrana
Robert Kastelijn
Jacques van Kessel
Jan Wouters

Redactie-adres

Jan Wouters (eindredacteur)
De Braken 11
5541 AC Reusel
Telefoon: 0497-642391
E-mail: janenmargo@chello.nl

Omslag

Foto: **Kees van Limpt**,
Kerkuil
Ontwerp: Harold Bierens

Fotobijdrage

© bij de betreffende fotografen

Uitgave

Vogelwerkgroep de Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

Oplage

105 exemplaren

Wijze van aanleveren

Kopij bij voorkeur als 'Wordbestand' aanleveren. Wanneer literatuurgegevens verwerkt worden, moet de bron worden aangegeven. Indien tabellen, figuren en foto's in het artikel zijn verwerkt, dient duidelijk in de tekst worden verwezen en zo nodig waar deze geplaatst moeten worden. De fotobestanden (JPG-formaat) dienen ook aangeleverd te worden. Grafieken worden in **zwart-wit** (grijstinten) aangeleverd. Artikelen worden door de redactie doorgenomen op inhoudelijke kwaliteit en taalgebruik. Foto's waarbij sprake is van verstoring worden **niet** gepubliceerd. De redactie behoudt het recht wijzigingen door te voeren.

© Copyright

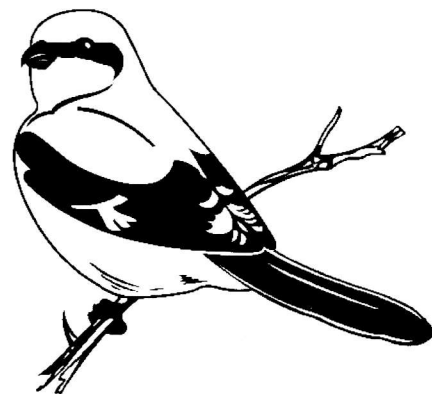
Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Inhoud

- 2 **Voorwoord**
- 3 **Vogelvaria**
- 5 **Webnieuws**
Jacques van Kessel
- 7 **Stichting Stadsnatuur**
Frans Hijnen
- 9 **Kempen Natuurgebieden**
- 11 **Fotowedstrijd 2010**
Pieter Wouters
- 14 **Nieuwe natuur in Hoogeloon / Vessem**
Rien Kelders
- 19 **Grote Zilverreigers en hun slaappleatsen**
Robert Kastelijn
- 25 **Vogelen in Zuid Portugal**
Gerrit Vink
- 28 **Een slecht jaar 2009 voor kerkuilen in de Kempen**
Mark Sloendrecht
- 32 **Gekleuringde ganzen Lauwersmeerweekeinde**
Pieter Wouters
- 33 **Middelste bonte spechten in 2010**
Henk Sierdsema & Ruud van Dongen
- 34 **Activiteiten**
- 35 **Leesvoer**
- 36 **Wegwijzer**

Voorwoord

Jan Kolsters

Er is weer een nieuwe Blauwe Klauwier van de persen gerold. Ons clubblad kent al een lange historie. Als je in het archief al die jaargangen eens doorbladert dan realiseer je je, dat er in al die jaren een enorme hoeveelheid informatie is verzameld en opgeschreven over de vogels in de Kempen.

Wat verder ook opvalt is dat het blad de laatste jaren een fantastische uitstraling heeft gekregen. Een schitterende kaft, glasheldere foto's, heldere tekstindeling en een goede balans tussen tekst en grafische weergaves maken het doorlezen van de Blauwe Klauwier tot een heel plezierige ervaring.

Dat de Blauwe Klauwier verworden is tot een fraai ogend en inhoudelijk goed verenigingsblad is natuurlijk geen toeval. Zoiets ontstaat niet zomaar. Zoiets kan alleen maar ontstaan als vakmanschap en begeestering samenvloeien. Hierbij hebben we het natuurlijk over **Mark Sloendregt**. Mark heeft nou toevallig die toewijding voor vogels en beweegt zich ook nog eens in het drukkerswereldje. Daar ligt dus de grondslag voor de metamorfose die de Blauwe Klauwier heeft ondergaan.

Maar met toewijding voor vogels en verstand van drukwerk ben je er nog lang niet. Dan begint het pas. Steeds maar weer mensen proberen te motiveren om kopij aan te leveren is bijvoorbeeld een van de hele lastige bijkomstigheden. Dat is zelfs zo lastig dat menigeen er al na een paar maanden het bijltje er bij neer zou gooien. Mark kon dit jarenlang volhouden en gaf de moed niet op. Als je dan eindelijk die artikelen binnen hebt dan ben je er ook nog lang niet. Dan moet je oog hebben voor zowel vorm als inhoud. En als dat niet voldoet voor de kwaliteit die je als redacteur voor ogen hebt, dan moet

je dus terug naar de auteur en proberen aan te geven waar het nog beter kan. Ook dat is een hele lastige klus die soms felle discussies op kan leveren. Dus er komt ook nog eens de nodige tact bij kijken en de moed om die discussie aan te gaan, net zolang tot er uiteindelijk een blad van voldoende kwaliteit.

Als je dat allemaal op kunt brengen en dat ook nog eens een lange tijd vol kunt houden, ja dan, en alleen dan, krijg je een resultaat zoals we dat de laatste jaren steeds hebben mogen zien. Het is goed dat we ons eens realiseren dat dit niet zo maar tot stand komt en dat hier vele, vele uren in gaan zitten voordat er weer een nieuwe uitgave kan worden uitgedeeld. Daar zijn we Mark dan ook heel erg dankbaar voor. Een prestatie van formaat! En dan te bedenken dat hij ook nog tal van andere VWG projecten trekt zoals de steenuileninventarisatie, het kerkuilenproject en de nachtzwaluwinventarisatie in het Leenderbos.

Door de nieuwe baan van Mark is hij nu echter niet meer in de gelegenheid om de redactie- kar te trekken. Maar de basis voor de kwaliteit is gelegd, zodat we daar mee verder kunnen. Jacques van Kessel en Alfonso Gil hebben moedig de taak opgenomen om de redactie te komen versterken. De lat ligt hoog. En we wensen de redactie dan ook veel succes toe om het huidige kwaliteitsniveau te handhaven. Laten we met z'n allen hen zoveel mogelijk helpen om in elk geval genoeg kopij aan te leveren zodat we met enige regelmaat het blad kunnen laten uitkomen.

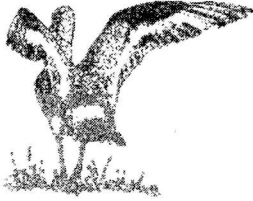
Rest mij nog één opmerking namens alle leden:

Mark bedankt!!

Foto: Wim Deeben

Vogelvaria

ONDERZOEK NAAR HAVIKEN IN DE KEMPEN 1995–2010

Foto: Robert Kastelijn

Ongelooflijk maar waar, al vijftien jaar achtereen controleren ze bospercelen in de Kempen en zoeken ze nesten in bospercelen in de winter. Vervolgens worden in het voorjaar de bezette haviknesten regelmatig door hen gecontroleerd, vanaf de ei-fase totdat de jonge haviken zijn uitgevlogen. Daarnaast zijn er natuurlijk de regelmatige contacten met Staatsbosbeheer, Brabants Landschap, AID en Provinciale Milieudienst over onregelmatigheden met betrekking tot roofvogels. Hun onderzoek wordt jaarlijks afgesloten met het invullen van een grote hoeveelheid nestkaarten voor de Werkgroep Roofvogels Nederland. Dit zijn de belangrijkste veldwerkactiviteiten van Wiebe Witteveen, Maria Witteveen en Douwe Witteveen. Het is een **bijzonder actief** trio, ze hebben al enorm veel werk verzet met als doel de bescherming van onze haviken in de Kempen. ■

ROUVVEN WINTELRE (OIRSCHOTSE HEIDE) WORDT VERGROOT

Een aantal weilanden aan de oostzijde van het Rouwven worden afgegraven, en er wordt een laagte gemaakt zoals oorspronkelijk de begrenzing van het Rouwven is geweest. Het afgraven zal dit najaar of begin 2011 starten. Het heidegebied is nu al grotendeels gezuiverd van de massaal aanwezige bomenopslag. Wanneer alles is afgegraven ontstaat er een droog-nat situatie van zand in een gebied met heide en Pijpestrootje, en dat kan weer gunstig zijn voor een aantal soorten steltlopers.

De **weidevogelbescherming** in het omliggende weidevogelgebied wordt al jaren door Ben Jacobs bijgehouden. Wij zijn samen met Ben Jacobs erg benieuwd welke soorten hier weer terug zullen krijgen, maar dat zal voor een groot deel afhangen of men het nieuwe terrein voldoende nat kan houden. Het project is een samenwerking tussen de gemeente Eersel en het Ministerie van Defensie. ■

Bron: GOOGLE

DE PUTTER ALS BROEDVOGEL IN DE KEMPEN?

In enkele gebieden in de Kempen worden steeds vaker putters in het broedseizoen waargenomen. Dit is de conclusie van Henk Munsters die deze vogels al enkele jaren volgt bij terreinen in Veldhoven-Gestel en Veldhoven Meerhoven, en een terrein in de buurt van Geldrop. Het zijn ruige braakliggende terreinen met veel kruiden en wat struikjes.

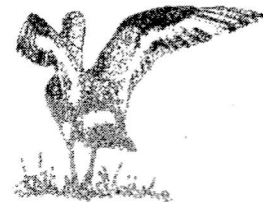
Deze informatie wordt ook nog eens bevestigd door Robert Kastelijn die de waarnemingen van Vogels in de Kempen dagelijks ontvangt. Dus een **oproep** aan iedereen om eens extra te gaan letten op putters in het broedseizoen, en gegevens doorgeven. ■

VREEMDE GAST IN EEN NESTKAST

Jaarlijks worden door Frans Huybers uit Steensel een aantal nestkasten gecontroleerd in de omgeving van Steensel. In het voorjaar 2010 werd hij verrast door de aanwezigheid van een **steenmarter** in een van zijn nestkasten. In Wintelre is zo iets een paar jaar geleden ook al eens gebeurd in een steenuilenkast werd poep aangetroffen van een steenmarter. ■

Vogelvaria

VOGELWERKGROEP DE KEMPEN OP STRABRECHTSE HEIDE DAG

Zoals gebruikelijk was er weer veel belangstelling voor deze bijzondere dag in Heeze die georganiseerd was door het Staatsbosbeheer, het aantal bezoekers op 15 augustus 2010 werd geschat op 2,5 - 3 duizend. Veel belangstelling ook voor onze VWG stand met informatie over de verschillende onderzoeken. Vooral het braakballen pluizen door de jeugd was weer een succes.

De nieuwe **folders** van onze werkgroep werden veelvuldig meegenomen. Er hebben zich geen nieuwe leden aangemeld. De stand werd dit jaar bezet door Sjors de Kort, Wim Jacobs, Piet van de

Krieken en Jacques van Kessel. Een groot deel van het materiaal was geleverd door Hetty Fokkens en Jan Kolsters.

Naast onze stand was er ook een mooie stand van Pieter Wouters namens SOVON over het **nachtzwaluwenonderzoek** 2010 op de Strabrechtse Heide en het Leenderbos, met fraaie schermbeelden en diverse teksten en natuurlijk een echte zender met een ontvanger en een grote antenne. Deze dag in Heeze is al een jaarlijkse traditie, en die we zeker moeten voortzetten. ■

Webnieuws

Jacques van Kessel

Nieuws van het internet en interessante websites.

Determinatie van vogels

Via de zoekmachines zoals Google, Yahoo, Ilse, Altavista of Lycos, kun je zelf veel onderwerpen opzoeken. Een veel voorkomend probleem is echter dat er zo enorm veel informatie is dat het soms moeilijk zoeken is naar een voor jou specifiek onderwerp. Daarom hebben we dit keer op het onderwerp **vogel determinatiewerken** een aantal interessante internetsites gevonden. Heb je zelf nog aanvullingen m.b.t. determinatiekenmerken geef ze dan even door aan de redactie van de Blauwe Klauwier.

Vogelgids

De online vogelgids bevat meer dan 550 Europese vogelsoorten. De soorten worden beschreven op kenmerken, habitat en trekgedrag. Van iedere soort is A) een algemene pagina met veld **kenmerken** (determinatie), biotoop en vogelgeluid en B) een gedetailleerde pagina aangevuld met inventarisatie en migratie en broed gegevens beschikbaar.

Ook kunt u per soort wetenschappelijke artikelen raadplegen (bij 200 soorten) en de rode lijst gegevens voor Nederland en Europa vinden. Alle informatie is per soort in een PDF bestand te downloaden. Van nagenoeg alle soorten kunt u het vogelgeluid in MP3 formaat downloaden en een video bekijken.

www.aviflevoland.nl

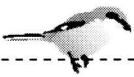
Database met geluidsfragmenten van 6.100 soorten

www.aviflevoland.nl/sounddb/searchform.php

Voor determinatie van vogelgeluiden hier een database met birdsounds van meer dan 6000 soorten. De zoek machine is onderdeel van de Engelstalige versie van Aviflevoland.

Je kunt zoeken op (een deel van) de Engelse of Latijnse naam. De **birdsound search engine** ook bevat deze site aviflevoland een fotogalerij en een literatuur sectie.

Webnieuws

Jacques van Kessel

Determinatie via schedels

Hier dan nog een hele mooie site van de **schedelcollectie** van de Wageningen Universiteit met een goede index voor het opzoeken van verschillende soorten.

www.skullsite.com

Avibirds

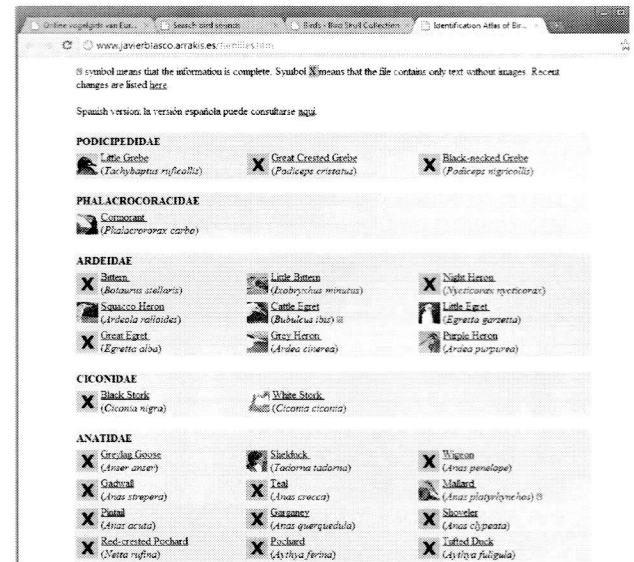
In Avibirds kun je veel **informatie vinden over meer dan 700 vogelsoorten**. Onder andere over anatomie, biotoop, broeden, verspreiding, voedsel, geluiden, migratie en bescherming. Er zijn Europese datalinks en kaarten beschikbaar bij de meeste soorten. Je kunt verder meer dan 450 **wetenschappelijke artikelen** downloaden. ■

Vogel determinatie site uit Spanje met Engelse vertaling

Dit betreft een hele fraaie Spaanse website in opbouw met veel determinatiekenmerken en vogelfoto's met details, die werden gemaakt **tijdens ringwerk**.

Javier Blasco - Zumeta, 2010. Identification Atlas of Aragon's Birds. Laboratorio Virtual Ibercaja -Obra Social Cultural.

www.javierblasco.arrakis.es/families.htm

www.avibirds.com

Bij de volgende **Webnieuws** willen we ook aandacht besteden aan onderwerpen zoals: webcams bij diverse soorten, soorten die worden gevolgd via satelliet zenders, soortonderzoeken, foto sites, vogeltrek, vogelwet enz. Ook zijn wij nog altijd op zoek naar interessante internetsites, dus als je iets moois vindt geef dat dan even aan mij door.

Stadsnatuur Eindhoven

Frans Hijnen

Zowel Frans Hijnen als Peter Zomer zitten onder andere als vertegenwoordiger van Vogelwerkgroep de Kempen in de Stichting Stadsnatuur Eindhoven. Andere aangesloten organisaties zijn: KNNV Eindhoven, IVN Eindhoven, RAVON Noord-Brabant, Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant. Stadsnatuur Eindhoven heeft vooral naam gemaakt met het Poelenproject waarbij scholen een pool adopteren. Hiermee is landelijk bekendheid gekregen. Enkele jaren geleden is door wat nieuwe leden ook wat meer aandacht gegeven aan de stadsnatuur in de breedste zin van het woord. Al zeker 10 jaar geleden zijn door inspanningen van Arjan Ooms van stadsnatuur Eindhoven een 200 tal speciale zwaluwpannen geregeld bij dakrenovatie in het Vonderkwartier. Hieronder een foto van het plein in die wijk.

Ook in de wijk Meerhoven is een gierzwaluwproject begeleid en zijn daar een honderdtal neststenen ingemetseld. Inmiddels zitten daar ook de nodige koppels gierzwaluwen. In het Vonderkwartier is trouwens het grootste gedeelte van die pannen in gebruik door mussen, die plaats maken als de gierzwaluwen komen, want inmiddels is daar de grootste dichtheid van gierzwaluwen waarschijnlijk van Eindhoven.

Zo zijn we dus binnen de stad Eindhoven vaak met dezelfde belangengroep: vogels bezig als men bij Vogelwerkgroep de Kempen vaak doet in het buitengebied. We hebben een eigen site waarop onder ander te lezen is wat we doen. We zullen daarvan in de toekomst nog

wel meer verslag van doen in het blad de Blauwe Klauwier van de Vogelwerkgroep.

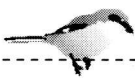
Misschien kunnen we elkaar, indien nodig, behulpzaam zijn met raad en daad. Hieronder nog een klein voorbeeldje van een van de projectjes die op de site vermeld staan. We komen hier nog wel op terug.

“Huiszwaluwenproject: huiszwaluwnesten gezocht”

Met de meeste zwaluwen gaat het niet zo goed in Eindhoven, maar met de huiszwaluwen nog wel het slechtst. Stadsnatuur Eindhoven en

Gierzwaluwen project in Eindhoven – Meerhoven ▲

Vogelwerkgroep De Kempen weten dat deze op twee plaatsen broeden: de Waalstraat in Acht en aan de Oirschotsedijk, maar misschien zijn er nog meer. Daarom onze oproep: wie heeft er een huiszwaluwnest gezien in Eindhoven?

De populatie Huiszwaluwen in Eindhoven is de laatste jaren enorm afgenomen. In 1982 zijn nog 140 nesten geteld in de straten Welschapsedijk en Rode Kruisstraat en in de wijken Hemelrijken, Heesterakker en Sintenbuurt en het dorp Acht. In het verdere verleden broedde de Huiszwaluw ook in de Willemstraat en langs de Tongelreep. Nu gaat het nog maar om hooguit enkele nesten.

“We hebben ook nog andere vreemde beesten in nestkasten”

Foto: Frans Hijnen

Binnen Eindhoven is de Huiszwaluw afgenomen als gevolg van een complex van nadelige ingrepen in het stadslandschap en het milieu, zoals verwijderen van nesten, schilderwerk, veranderingen in bouwstijlen, gebrek aan nestmateriaal en vermindering van insectenaanbod (Vogels in de stedelijke milieu, inventarisatie in Eindhoven; 1997).

Huiszwaluwen zijn echte metselaars die nesten maken tegen woningen aan, vaak onder het dakoverstek. Huiszwaluwen hebben een witte buik en keel. Boerenzwaluwen maken hun nesten binnen in schuren, en ze zien er anders uit: ze hebben een rode keel. ■

◀ Nieuwe nestkast voor vleermuizen

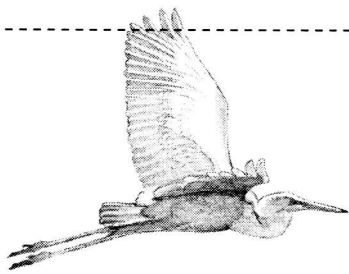
Voor tips voor en over de stadsnatuur Eindhoven kun je terecht bij Frans Hijnen, email adres f.hijnen@gmail.com

Of via de site: www.stadsnatuur-eindhoven.nl bij Peter Zomer als secretaris

Stichting
Stadsnatuur
Eindhoven

De Kempen

Natuurgebieden

BOSGROEP, DLG, GEMEENTE EN WATERSCHAP DE DOMMEL IN AKTIE VOOR HERSTEL GROOT MALPIEVEN TE VALKENSWAARD.

Bosgroep Zuid Nederland, Dienst Landelijk Gebied, Waterschap de Dommel en de gemeente Valkenswaard hebben gemeld dat het Groot Malpieven sterk is verzuurd en veel te rijk is aan voedingsstoffen.

Om de waterkwaliteit van het ven te verbeteren is een groot deel van het bos rond het ven gerooid, geplagd

en bekalkt. Bomen rond vennen onttrekken veel water uit de bodem.

Door veel bomen direct rond het Groot- en Klein Malpieven te verwijderen, vermindert het verdrogingeffect.

Hierdoor is er ook een brede open oeverzone ontstaan waardoor veel planten weer nieuwe kansen krijgen. Van het gedeelte zuidwest

van het Malpieven is ook de moerlaag op de venbodem afgevoerd, en alle pijpenstrootjespollen en zeggepollen zijn ook uit het ven verwijderd.

Aan de zuidwest zijde zijn ook een aantal stuifzandheuvelds geplagd, hierdoor kan de heide zich hier opnieuw gaan vormen, de twee fraaie jeneverbessen staan nu weer in een open landschap zoals het hoort. ■

▲ De Maai Bergeijkse visvijvers

particulier eigendom in handen van zo'n 600 eigenaren. Daarnaast wordt over een areaal van ca. 11.000 ha van het Ministerie van Defensie, Staatsbosbeheer en gemeenten jaarlijks terugkerende werken uitgevoerd. Ook voeren zij desgewenst een beheer uit met "Alles in één hand".

Het voordeel is dat de verantwoordelijkheid bij het bureau ligt en niet verspreid over een verzameling van bedrijven en instanties.

Een ander voordeel is dat uitvoerende werkzaamheden en het doen van waarnemingen efficiënt

GROOTMEER – KLEINMEER VESSEM

Voor het Beschermd Natuurmonument Grootmeer – Kleinmeer (Eersel – Vessem) is een nieuwe overeenkomst gesloten tussen Provincie, Gemeente Eersel, Brabant Water en Bureau Van Nierop over het voldoende inlaten van water in het Grootmeer. Hierdoor is een garantie vastgelegd voor een voldoende hoog waterpeil in deze vennen.

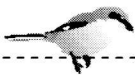
“Onze VWG onderhoudt goede contacten met het adviesbureau van Nierop”.

Dit Bureau van Nierop heeft ca. 4.000 hectare bos en natuurterrein in eigen beheer, waarvan ca. 50% eigendom is van gemeenten. De andere helft is

gecombineerd kunnen worden.

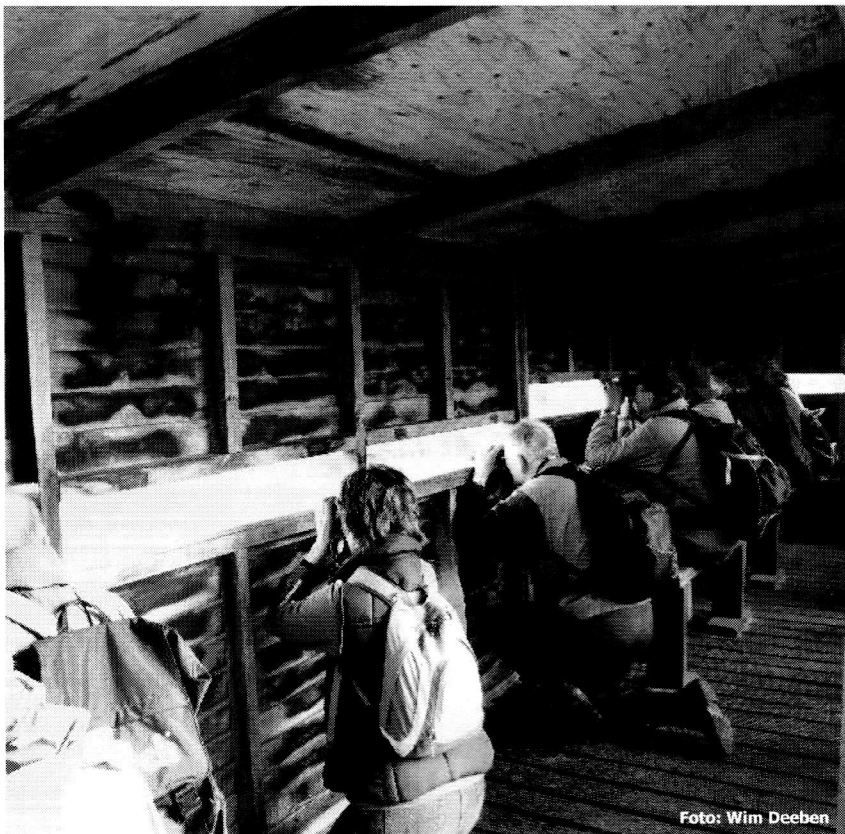
De beheerders laten zich primair leiden door de ontwikkelingskansen die de natuur heeft.

Daarna wordt er een passende subsidieregeling gezocht om de benodigde werkzaamheden te financieren. ■

TREKTELPOST STRABRECHTSE HEIDE

▼ Excursie Hageven op 4 september 2010

Al verschillende jaren is er vlak bij het Beuven een locatie met een heel actieve vogeltrektelpost. Deze wordt bemand door leden van de VWG de Peel en ook enkele actieve leden van onze VWG. en dat zijn Robert Kastelijn en Henk Munsters. Ook enkele leden van de VWG de Peel zijn hier vaste bezoekers zoals Roel en Herman van de Heuvel, Jeu van Rijswijck, Antonio Mendoza en Jos Aarts.

In voorjaar en najaar wordt hier vrijwel dagelijks geteld. Als je interesse hebt en toevallig in de buurt bent kun je altijd even langs gaan bij deze trektelpost. De mensen zijn namelijk altijd wel bereid iets te vertellen over hun vogeltellingen, de determinaties en de telresultaten.

Via de landelijke website voor alle Nederlandse vogel trektelposten www.trektellen.nl kun je dagelijks alle telresultaten van deze Trektelpost Strabrechtse Heide volgen. ■

Informatie over deze trektelpost kun je altijd krijgen via ons VWG lid Robert Kastelijn. Deze telpost heeft ook nog een eigen website waar je vogel informatie kunt vinden: www.strabrechtse-heide.nl/telpost

▲ Vogeltrek op 2 oktober 2010

Fotowedstrijd 2010

Het thema: “*Boomklever, Boompieper, Kievit, Winterkoning en Zwartkop in De Kempen in 2010*”

Pieter Wouters

Zoals in vorige fotowedstrijden hebben de leden de 23 deelnemende foto's beoordeeld. De *Kievit in het water* van Tom Heijnen heeft de meeste punten ontvangen, gevolgd door de *Boomklever met pinda* van Wil de Veer. De derde plaats is voor de *Kievit in vlucht* van Tom gevallen. Tom was die avond verhinderd, waardoor hij de wisseltrofee niet in ontvangst kon nemen. Gelukkig maar, want de trofee hadden we thuis laten liggen...

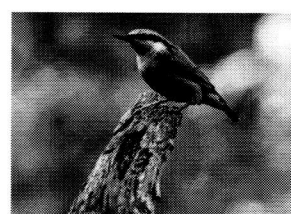
Tom Heijnen

Wil de Veer

Tom Heijnen

Wil de Veer

Carlo Kant

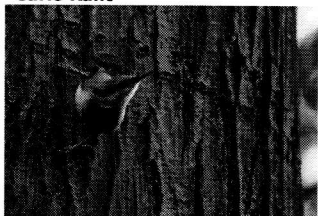
Alfonso Gil

Alfonso Gil

Pieter Wouters

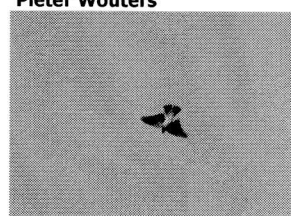
Carlo Kant

Carlo Kant

Carlo Kant

Edwin van der Werf

Edwin van der Werf

Edwin van der Werf

Wim Deeben

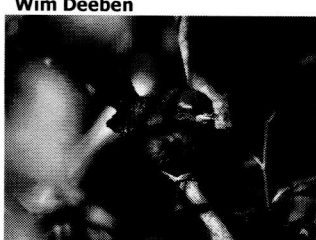
Wim Deeben

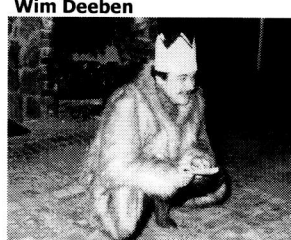
Wim Deeben

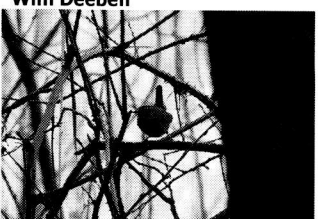
Pieter Wouters

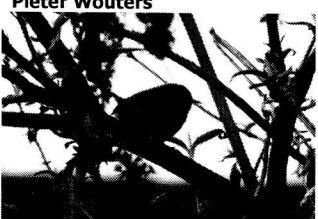
Edwin van der Werf

Tom Heijnen

Wim Deeben

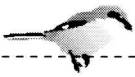

Alfonso Gil

Edwin van der Werf

Eerste plaats

Kievit in het water, Tom Heijnen

Tweede plaats

Boomklever met pinda, Wil de Veer

Derde plaats

Vliegende Kievit, Tom Heijnen

Het thema voor 2011:

“Watervogels in Nederland in 2011”

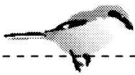

Foto: Rien Kelders

Lantaantje ▲

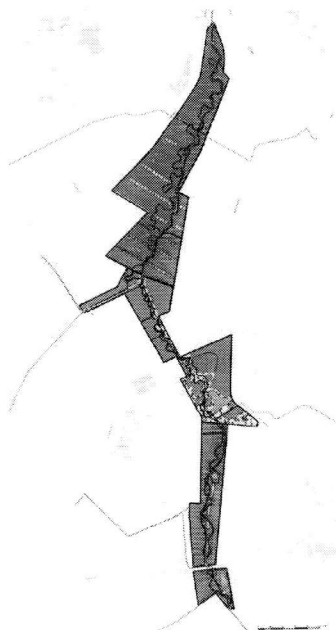
Nieuwe natuur in Hoogeloon / Vessem

Rien Kelders

Het natuurontwikkelingsproject Kleine Beerze tussen Hoogeloon en Vessem is afgerond. In het beekdal van de Kleine Beerze is de beek weer in oude glorie hersteld, van een rechte brede sloot met kale steriele graslanden, is het veranderd in een prachtige nieuwe meanderende beek met kruidenrijke graslanden, poelen en bosjes. Ook landschappelijk is dit een verrijking naast het ook al hele fraaie Hoogeloonse Bos, een heel oud loofbos met veel eiken en beuken en een ondergroei van voornamelijk adelaarsvarens en bramen.

De Kleine Beerze wordt in meerdere deelprojecten hersteld. Het beekherstelproject is gerealiseerd om weer een evenwichtiger watersysteem te realiseren en de beleefbaarheid van de Kleine Beerze te vergroten. Uitgangspunt is een balans te creëren tussen diverse natuurfuncties en de belangen van omwonenden en recreanten.

Het zuidelijk deeltraject tussen de Hoogcasterseweg in Hoogeloon en de Hoogeloonseweg in Vessem is gerealiseerd door Waterschap De Dommel in samenwerking met Natuurmonumenten en de gemeenten Bladel en Eersel met bijdragen van Provincie Noord-Brabant en Defensie.

Archeologie

Archeologisch is de omgeving van de Kleine Beerze in Hoogeloon van zeer grote betekenis. De Romeinse villa, urnenvelden, grafheuvels en de vondst van tien bronzen bijlen uit de midden bronstijd, ongeveer 3.500 jaar geleden, zijn bewijzen van zeer vroege bewoning van dit gebied. Op de plaats van de vondst van de bijlen is een monument opgericht genoemd De Bemiddelaars. Het is gemaakt door Huub de Kort uit Bladel.

◀ Overzichtskaart van het gebied

Foto: Rien Kelders

▲ Voor de reconstructie

Foto: Rien Kelders

Na de reconstructie ▲

Uitvoering en beheer

Het project is uitgevoerd door de firma van Beers uit Hoogeloon. Natuurmonumenten is de beheerder van het gebied.

Planten

In de beek groeit, in redelijk aantal, de Drijvende waterweegbree, Kikkerbeet, Waterpest, Pijlkruid, Grote en Kleine egelskop, Fonteinkruid, enz. De Drijvende waterweegbree is **zeer zeldzaam en staat op de rode lijst** van plantensoorten. Enkele andere mooie plantjes zijn o.a. het Liggend hertshooi, Rode schijnspurrie, Liggend vetmuur, en veel andere. Te veel om hier op te noemen.

Vogels

Dat het een interessant gebied werd voor de vogels was in het najaar al duidelijk. Grote aantallen Geelgorzen, Rietgorzen, Putters, Sijzen, Ringmussen en piepers kwamen op de kruidenrijke vegetatie af.

Als water en oeversgebonden soorten waren de aalscholver, Grote zilverreiger, Blauwe reiger, Knobbelzwaan, Fuut, Watersnip, Oeverloper, Witgatje, Kievit, Waterhoen en Wilde eend op en langs de beek aanwezig. De laatste drie soorten en de nijlgans hebben er met succes gebroed. Ook de Bosfazant en de Patrijs hebben voor nakomelingen gezorgd, de Kwartel werd wel gehoord. Al deze soorten trokken weer een aantal **roofvogels** aan zoals de Blauwe Kiekendief, Buizerd, Havik, Sperwer en Torenvalk. Steenuil en Kerkuil

komen ook op de grote aantallen muizen die in de vegetatie zitten af.

Als eerste broedvogels waren de Grasmus, Roodborsttapuit, Boompieper, Tjiftjaf, Witte kwikstaart en Geelgors bezig om hun territorium af te bakenen, daarna Vink, Groene en Grote bonte specht en in de omliggende bossen de Boomklever, Zwartkop, Tuinfluiter, Kool-, Pimpel- en Staartmees, Boomkruiper, Roodborst, Heggenmus, Winterkoning, Merel, Zanglijster, Grote lijster en de Gaai. Ook de Buizerd, Sperwer en Torenvalk brachten met succes hun jongen groot. Boven het gebied foerageerden zeer veel Huis- en Boerenzwaluwen. Het IJsvogeltje en de Grote gele kwikstaart werden een enkele keer waargenomen. En aan de andere kant van ons dorp heeft nog tot in de jaren zeventig de Ortolaan gebroed.

“De bekende archeoloog Gerrit Beex uit Hoogeloon heeft in de jaren tachtig eens verteld, dat in dit gebied begin 1900 nog de Hop heeft gebroed”

Foto: Rien Kelders

Foto: Rien Kelders

drijvende waterweegbree ▲

Begrazing

De Schotse Hooglanders zijn op 10 juli 2010 bij de Kleine Beerze losgelaten, 4 stuks in het zuidelijke deel bij Hoogcasteren Hoogeloo en 6 stuks in het noordelijke deel aan de Vessemse kant. In het middelste deel, bij die grote plas komen geen koeien, dat moet eerst een rivierbos worden. Bij de zuidelijke groep Schotse Hooglanders is op 11 juli 2010 al een kalfje geboren en bij de noordelijke groep op 16 juli 2010.

“Deze koeien worden dagelijks door mij gecontroleerd in overleg met Natuurmonumenten en Stichting Taurus”

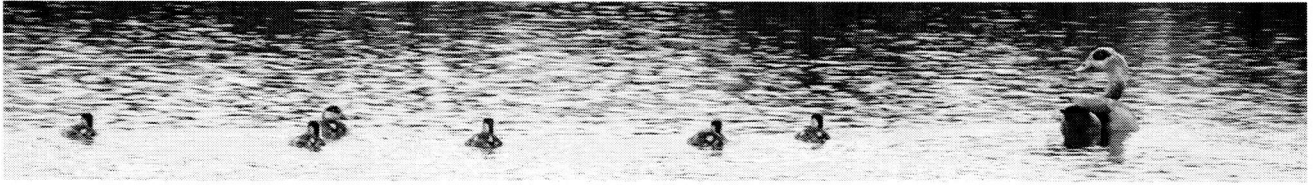
Deze stichting kweekt en verhuurd verschillend soorten koeien en paarden voor begrazing van natuurgebieden of bij particulieren.

Ook zijn ze aan het proberen door Schotse Hooglanders te kruisen met oude Zuid Europese rassen het oerrund weer terug te krijgen.

Het betreft hier een klein maar heel mooi beekdal met een “nieuwe” meanderende beek aan de oostzijde van Hoogeloo. In de uitvoering van de plannen is ook aandacht besteedt aan de aanleg van een aantal nieuwe poelen. De waterstanden kunnen kunstmatig worden beheerd, zodanig dat een permanent vochtig karakter kan worden gerealiseerd. Ook is er gedacht aan een vorm van extensieve begrazing door Schotse Hooglanders, en deze zijn door Natuurmonumenten hier geplaatst. Hier en daar is al een fraaie moerasvegetatie in ontwikkeling. Aan de oevers zijn ook brede zandstrandjes aangelegd, kortom een landschap in ontwikkeling en ook heel aantrekkelijk voor een aantal vogelsoorten. In het beekdalgebied zijn enkele wandelpaden aangelegd en is vrij toegankelijk. Beekdalgebied grenst ook weer aan het fraaie Hoogeloo'sbos, een van de mooiste oude loofbossen in de Kempen.

Wandelpaden

Er loopt een wandelpad door het gebied. Dit wandelpad maakte vroeger deel uit van de pelgrimstocht die liep van de Sint Janskathedraal in Den Bosch naar Santiago de Compostela. Dit pad langs de Kleine Beerze is een onderdeel van de Via Monastica of Abdijenweg. U loopt hier in de

voetsporen van uw verre voorouders.

Zoogdieren

Het Ree, Haas, Konijn, Egel en enkele muizen werden in de buurt van de beek waargenomen.

Amfibieën

In de nieuw gegraven poelen, dode

rivierarmen en in de beek komen massaal kikkers en padden voor maar het aantal soorten is beperkt tot de Bruine pad, Groene en Bruine kikker en de Vinpootsalamander.

Reptielen

De Hazelworm is het enige reptiel dat in de omliggende bossen van de Kleine Beerze voorkomt en met enige regelmaat gezien word.

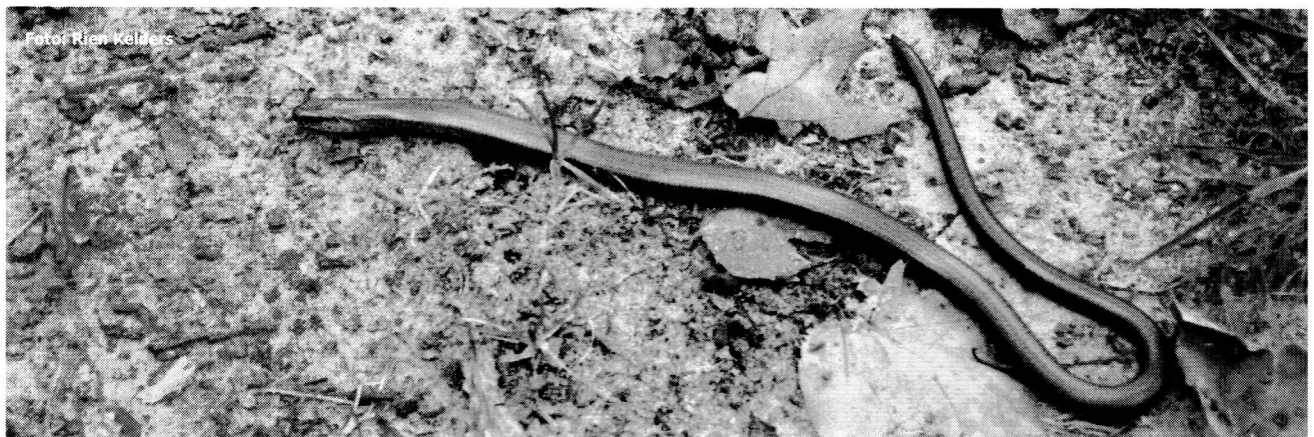

Foto: Rien Kelders

Hazelworm ▲

Vissoorten

Het aantal vissoorten voor de reconstructie was ronduit bedroevend, soorten als Driedoornige stekelbaars, Snoek, uitgezette karper/goudvis, en de laatste jaren Zonnebaars dat was het wel. Nu heb ik al het Vetje, een echt pioniersvisje, en riviergrondel bij de eerder genoemde soorten kunnen noteren. Het wachten is nog

op de Blankvoorn, Beekprik, Bermpje en de Rivierdonderpad, soorten die voor 1960 gewoon waren in de Kleine Beerze.

Vlinders / Libellen

De opvallendste verschijning was wel die van de Kleine parelmoervlinder. Verder werden Oranjetipje, Citroenvlinder, Groot en Klein koolwitje, Klein geaderd witje, Atalanta, Distelvlinder dagpauwoog,

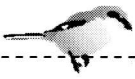
Hooibeestje, Groot dikkopje, Icarusblauwtje, Zwartsprietdikkopje, Bont zandoogje, Oranje zandoogje, Kleine vuurvlinder, Landkaartje en de Koninginnepage waargenomen. Ook zijn diverse soorten juffers en libellen waargenomen zoals de Zuidelijke oeverlibel, Weidebeekjuffer, Lantaarntje, Watersnuffel, Platbuik, oeverlibel, Keizerlibel, Heidelibel en glazenmakers. ■

▲ Gewone pad

Foto: Rien Kelders

Kleine parelmoervlinder ▲

Distelvlinder ▼

Foto: Rien Kelders

Grote Zilverreigers en hun slaapplaatsen

Overwinterende Grote Zilverreigers in de Kempen en Peel

Roel van den Heuvel en Robert Kastelijjn

Echt veel informatie is er nog niet te vinden over Grote Zilverreigers en hun gedrag in de winter. Net zoals veel andere reigerachtigen foerageren de vogels bij vennen, plassen, sloten en riviertjes, maar hoe gedragen de vogels zich nu op en nabij hun slaapplaatsen?

Gebruikte methode

Voor het uitvoeren van de slaaplaatstellingen werd de SOVON methode die hiervoor is opgesteld gehanteerd. Dit wil grofweg zeggen dat binnen een bepaald tijdsbestek rond zonsopkomst of zonsopkomst de aantallen en tijdstippen van binnenkomst of vertrek van Grote Zilverreigers op de slaapplaats worden genoteerd.

Doordat we die gegevens hebben aangevuld met onze vele bevindingen over het gedrag van de Grote Zilverreigers op en om de slaapplaatsen, menen we een goed beeld te kunnen schetsen van wat er zich zoal bij die slaapplaatsen afspeelt. Alle slaaplaatstellingen en losse waarnemingen zijn doorgegeven

aan SOVON (ingevoerd via website).

“Onze bevindingen zijn gebaseerd op ruim 300 slaaplaatstellingen over hoofdzakelijk twee locaties...”

...namelijk Beuven en Soerendonks Goor, gedurende 5 jaar (2005-2009).

Aanvullende gegevens zijn gebruikt van diverse slaaplaatstellingen (van ca. 15 locaties) in de regio Zuidoost-Brabant en Noordwest-Limburg uit diezelfde periode. De slaaplaatstellingen zijn gedurende de SOVON telweekenden uitgevoerd

door tellers van VWG De Kempen, VWG De Peel en diverse enthousiaste andere tellers en in de tussenliggende maanden door de auteurs. De losse waarnemingen voor het beschrijven van de verspreiding rond de slaapplaatsen uit het tussenliggende gebied werden eveneens door de auteurs gedaan.

We zijn bewust niet (diep) ingegaan op aantalsontwikkelingen en trends omdat die al uitvoerig beschreven zijn door o.a. SOVON. De uitdaging lag voor ons in het beschrijven van zaken die nog niét bekend waren.

Waar zijn de slaappleaatsen

Slaappleaatsen van Grote Zilverreigers bevinden zich meestal bij (grotere) plassen water. De dieren slapen over het algemeen op geringe hoogte in struiken en bomen. **Wanneer de vogels hoger in de struiken zitten is daar vaak een bijzondere reden** voor (predatoren of verstoring bijvoorbeeld).

Af en toe wordt staand in het water geslapen (of bij ijsvorming op het ijs) en soms slapen ze samen met andere soorten zoals Blauwe

Reigers, maar beide situaties zijn eerder uitzondering dan regel. Slaappleaatsen hoeven niet altijd meteen te zien te zijn. De verschillende grotere slaappleaatsen liggen over het algemeen 4 kilometer of verder van elkaar verwijderd.

Het lijkt er dan ook op dat vogels van verschillende slaappleaatsen zelden in elkaars foerageergebieden komen.

Omdat de aantallen buiten de trek weinig variëren lijkt dit het vermoeden te bevestigen dat er tussen slaappleaatsen weinig uitwisseling plaatsvindt.

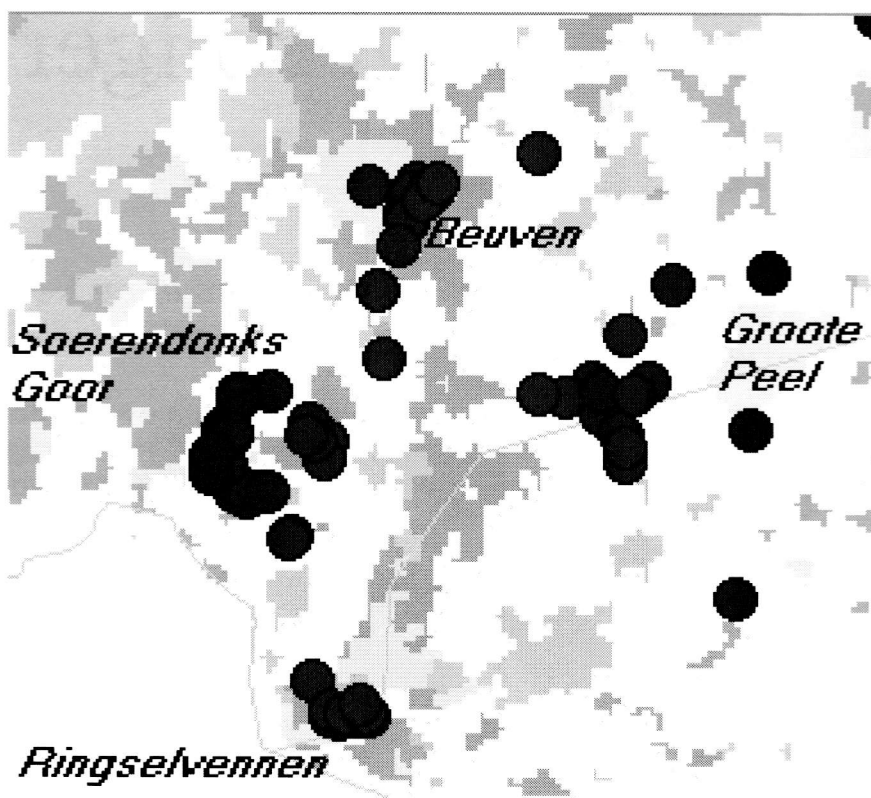
“Uit onze waarnemingen is gebleken dat de meeste Grote Zilverreigers binnen een straal van 5 kilometer rondom de slaappleaats foerageren”

Hoogste aantallen op de slaappleaatsen

De hoogste aantallen op een slaappleaats zijn veelal te vinden gedurende de trekperiodes (september-oktober en februari-maart). Hoewel blijkt dat er jaarlijks flinke variatie in aantallen mogelijk is kunnen de totalen op slaappleaatsen tijdens de voorjaars- en najaarstrek vrijwel gelijk zijn.

Pieken in slaappleaatsaantallen kunnen flink hoger liggen dan het aantal vogels dat al langere tijd aanwezig is, maar zijn meestal van korte duur. Zo'n piek varieert van 1 dag tot hooguit enkele dagen en kan dus makkelijk gemist worden.

Het aantal vogels dat langere tijd op de slaappleaats verblijft en dus niet direct doortrekt, lijkt samen te hangen met het voedselaanbod. Bij zeer hoge aantallen lijkt het erop dat er een groot voedselaanbod in de directe omgeving (<2km) van de slaappleaats moet zijn, maar meer onderzoek hiernaar is nog nodig.

Figuur 1. Verspreiding buiten de slaappleaatsen in 2009 (vergelijkbaar met voorgaande jaren) ▲

Verspreiding rond slaappleaatsen

Als de slaappleaatsen in de ochtend verlaten worden vertrekken de Grote Zilverreigers om te gaan foerageren. Die verspreiding rond de slaappleaatsen lijkt te variëren van aanwezig blijven bij de plas waar de slaappleaats zich bevindt tot het uitwaaiëren in de gebieden daaromheen (tot ca. 5km). Er lijkt weinig overlap te zijn tussen

foerageergebieden van verschillende slaappleaatsen, mits die natuurlijk niet te dicht bij elkaar liggen. **Het valt op dat er voorkeursplekken zijn waar de vogels zich vaker ophouden** terwijl andere, ogenschijnlijk eveneens geschikte locaties, juist worden gemeden (zie figuur 1). Mogelijk speelt ook voedselaanbod een rol bij het kiezen

van een foerageerlocatie. In een jaar met veel mollen en/of muizen zie je bijvoorbeeld vaak leuke groepjes Grote Zilverreigers bij elkaar in een veld staan terwijl die velden in een slecht muizen- of mollenjaar leeg blijven en de vogels zich veelal langs de waterlopen ophouden.

Verplaatsing als gevolg van weersinvloeden

Als gevolg van weersinvloeden kunnen Grote Zilverreigers plotseling op andere plaatsen opduiken. Bij harde wind bijvoorbeeld lijken de vogels ervoor te kiezen een plek te bezetten die beschermt ligt.

Vaak is dit laag in de begroeiing, dicht tegen de grond. Ook vorst (en de daarbij behorende ijsbedekking) hebben invloed op een slaappleaats; zo zullen de vogels geheel of gedeeltelijk verkassen als het water waaraan ze slapen meer dan 90% bevroren is.

“Indien grond-predatoren in het gebied verblijven zullen de vogels bij ijsvorming hoger in de begroeiing gaan zitten.”

Als geen hogere begroeiing beschikbaar is zal verplaatsing naar andere slaappleaatsen plaatsvinden.

Verandering van slaappleaats zonder duidelijke reden

Waarom Grote Zilverreigers soms zonder zichtbare reden een andere slaappleaats kiezen is onduidelijk. Een van de redenen zou kunnen zijn dat de vogels aan een plas waar meerdere geschikte slaappleaatsen zijn gewoon geen voorkeur hebben, maar dat simpelweg de plek **gekozen wordt waar "iedereen gaat zitten"**. Zo zijn bij het Beuven 4 locaties die afwisselend in gebruik zijn als slaappleaats.

Veel vogels vallen (ogenschijnlijk willekeurig) in op één van die vier slaappleaatsen terwijl enkele andere vogels een andere locatie bezetten (en hier soms ook lang verblijven). Het lijkt er vervolgens op dat, als dan blijkt dat de overige slapers niet op komen dagen, er even gekeken wordt naar "de rest" zich bevindt en de vogels zich alsnog bij de grotere slaappleaats voegen.

Meerdere slaappleaatsen

Bij het Beuven valt op dat er soms meer dan één slaappleaats bezet is (en blijft). Aanvankelijk werd vermoed dat de hoofdslaappleaats, waar de vogels vooraf ook slapen, niet voldoende gelegenheid bood om alle vogels te huisvesten. Als gevolg daarvan zou dan een gedeelte gaan slapen op een andere geschikte slaappleaats. **Dit bleek echter onjuist** omdat nog veel grotere aantallen later in het telseizoen wél gezamenlijk van deze slaappleaats gebruik maakten. Het lijkt erop dat als op beide locaties maar voldoende vogels komen slapen, er geen noodzaak is om "de rest" te gaan zoeken. Er zijn natuurlijk uitzonderingen; zo is regelmatig waargenomen dat één of twee vogels apart slapen. Wat hier de oorzaak van is, is nog niet duidelijk. Mogelijk zijn het zieke vogels of verstoten exemplaren.

Ophalen van andere exemplaren in het gebied

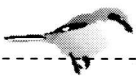
's Avonds, vlak voor de slaappleaats bezet wordt, lijken vogels die elders dan op/nabij de slaappleaats verblijven (maar wel in de directe omgeving), te worden opgehaald door anderen. Zo is meerdere keren gezien dat één of meerdere Grote Zilverreiger(s) op de Strabrechtse Heide op een ander ven dan het Beuven (slaappleaats) verbleven en dat een exemplaar uit de directe omgeving van de slaappleaats naar deze vogel toe vliegt, **een rondje draait en weer terug vliegt**. Kort daarna vertrekken dan ook de al aanwezige vogel(s) richting slaappleaats.

Gedrag tijdens het bezetten van de slaappleaats in de avond

Als de vogels 's avonds richting slaappleaats gaan, blijkt dat de vogels die al op de plas zitten vaak als eerste een slaappleaats gaan bezetten. Ook komt het voor dat de vogels eerst voorverzamen op een plek, om later gezamenlijk naar de slaappleaats te vertrekken. Vaak wisselen net op de slaappleaats aangekomen vogels nog van plaats (al dan niet in conflict komend met andere exemplaren). Dit resulteert regelmatig in één of meerdere vogels die rond de slaappleaats gaan vliegen en vervolgens op een andere plek weer invallen.

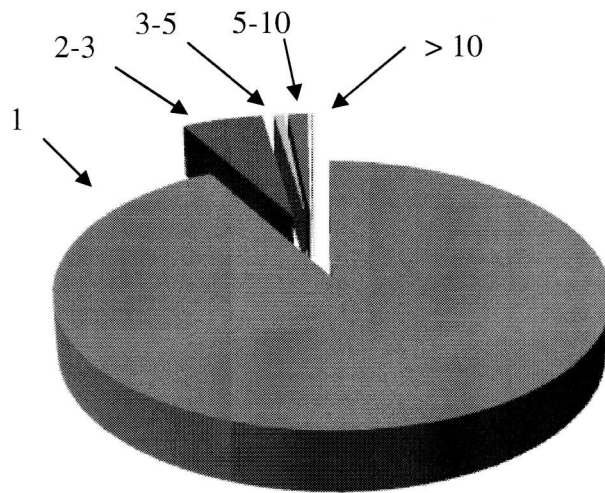
Gedrag tijdens het verlaten van de slaappleaats in de ochtend

In tegenstelling tot de avond, hebben de vogels in de ochtend hun plek natuurlijk al gevonden en is er dan ook weinig activiteit. De Grote **Zilverreigers worden actiever naarmate het lichter wordt** en zullen dan ook binnen de kortste keren de slaappleaats gaan verlaten. Op sommige plaatsen kan de slaappleaats in enkele minuten leeg zijn terwijl op andere locaties de laatste vogel pas een uur na de eerste vertrekt. Het weer kan ook hier van invloed zijn; donker (bewolkt) weer heeft vaak tot gevolg dat het langer duurt voordat de vogels de slaappleaats verlaten.

Harde regen kan er zelfs voor zorgen dat het extreem lang duurt voor de vogels vertrekken. Ze kunnen één voor één vertrekken of soms in een klein groepje, maar zelden met grote groepen en **vrijwel nooit met alle exemplaren tegelijkertijd** (bijlage 1, grafiek 1).

Ook vindt 's ochtends, vóór het vertrek naar de foerageergebieden, af en toe het voorverzamelen weer plaats. Meerdere exemplaren vertrekken dan van de slaapplek naar een gezamenlijke plek waar vandaan dan grotere aantallen tegelijkertijd (nu dus vaak wél grotere groepen) vertrekken. Als verzamelplekken worden vaak dezelfde locaties gebruikt.

Grafiek 1. Grootte vertrekkende groepjes Grote Zilverreigers vanaf slaapplek ▲

Variatie in slaapplek aantallen

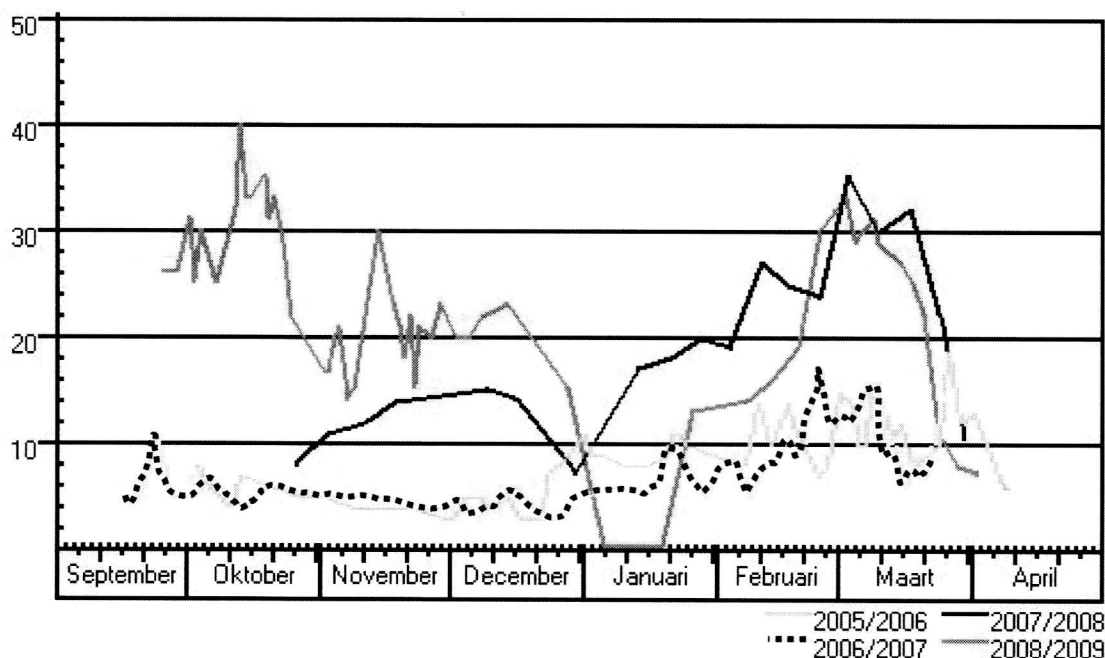
Regelmatig werd waargenomen dat bij korte vorstperiodes de vogels de slaapplek verlieten, met name als het water eromheen dichtvroor. De vogels leken dan meestal binnen één à twee weken weer terug te keren.

Bij langere vorstperiodes was die snelle terugkeer nog niet eerder opgevallen, maar na de vorstperiode van winter 2008/2009 werd ook dit bevestigd. Of het bij terugkeer dezelfde exemplaren zijn die de slaapplek weer bezetten is vooralsnog onduidelijk, maar de

aantallen komen voor en na de vorstperiode vrijwel overeen. Tijdens de stabiele periode, waarin vrijwel geen trek plaatsvindt (half november - half januari), veranderen de aantallen vrijwel niet (uitgezonderd vorstperiodes dus).

De marges liggen dan slechts in enkele exemplaren (maximaal 3-5 exemplaren). Het lijkt erop dat als er al uitwisseling plaatsvindt, dit vaak enkele exemplaren zijn en dat die uitwisseling dan ook niet per se met een plaats in de buurt hoeft te zijn.

Grotere variatie in slaapplek aantallen zien we juist tussen augustus en half november en vanaf half januari tot april (zie figuur 2: Slaapplek aantallen Beuven). **Trekkende groepen van meer dan zeven exemplaren worden al regelmatig waargenomen** en kunnen zich voor korte (een nacht) of lange (weken) tijd bij een slaapplek voegen.

Figuur 2. Aantallen Grote Zilverreigers op de slaapplek Beuven in vier winterseizoenen ▲

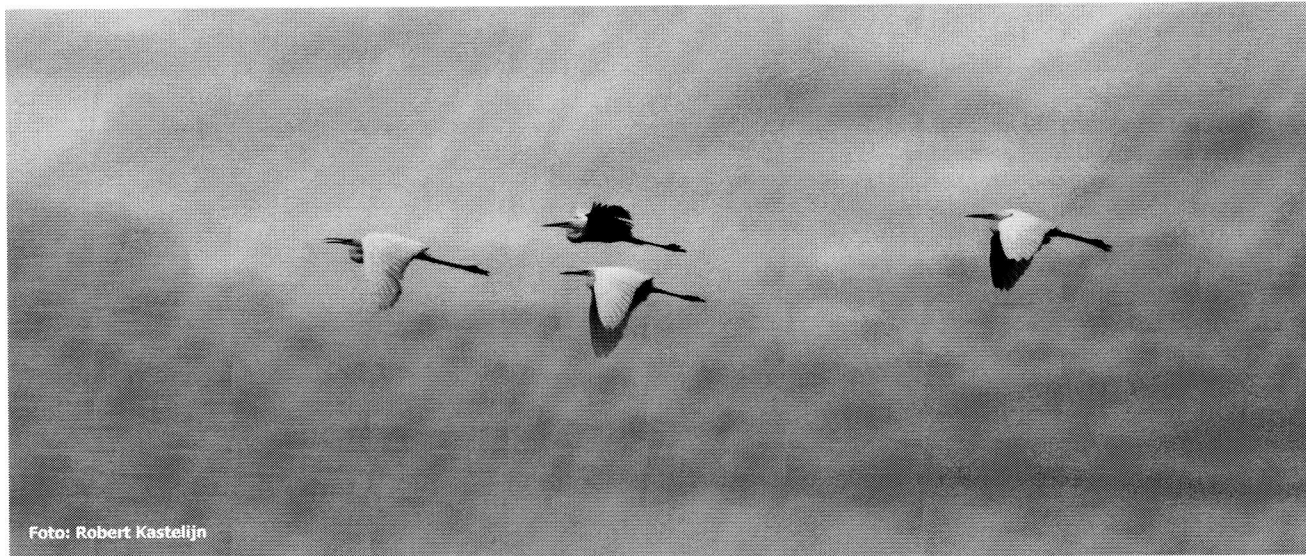

Foto: Robert Kastelijn

Vertrekkend van slaapplaats ▲

Tellen

Het wordt aangeraden om bij een avondtelling tenminste 45 minuten voor zonsondergang aanwezig te zijn, omdat vanaf dan al enkele vroege exemplaren op de slaapplaats kunnen arriveren. Er moet opgemerkt worden, dat meerdere malen is gebleken dat de aantallen die 's avonds geteld werden lager waren dan die van ochtendtellingen direct erna. Dit geeft al aan dat sommige vogels echt bijzonder laat in kunnen vallen en dat is ook enkele keren waargenomen.

Een aanwezigheid tot tenminste 45 minuten na zonsondergang is dan ook een minimum, maar is geheel afhankelijk van hoe donker het weer is. Bij ochtendtellingen is een aanwezigheid van ruim 45 minuten voor zonsopkomst een must, omdat sommige exemplaren al extreem vroeg kunnen vertrekken. In enkele gevallen komt het voor dat een zeer vroeg exemplaar al voor die tijd vertrekt. De vroegste exemplaren vertrekken echter nooit eerder dan een uur voor zonsopkomst (bijlage 1, grafiek 2).

Omdat de meeste vogels vaak laag in de begroeiing zitten, is het goed mogelijk dat ze daardoor niet opvallen. De enige manier om ze dan te tellen is te wachten totdat de vogels vertrekken. Dit is overigens bij een ochtendtelling in het algemeen de beste manier om te tellen omdat sommige exemplaren

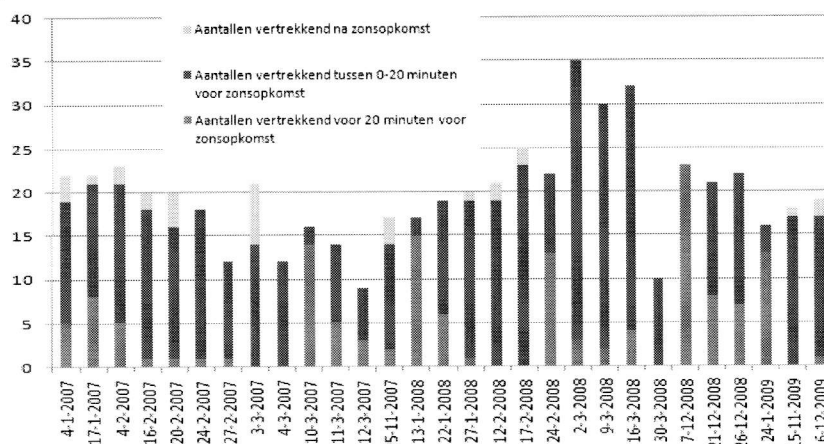
gewoonweg niet (goed) te zien zijn op de slaapplaats om diverse redenen (achter elkaar zitten, dichte begroeiing, te donker). Je kunt dan, als de slaapplaats deels te zien is, meerdere keren proberen te tellen hoeveel er zitten en als extra controle nog een keer tellen wanneer de vogels vertrekken.

Bij het 's avonds tellen is het vaak alleen mogelijk om de vogels goed te tellen wanneer ze invallen. In alle gevallen geldt dat hoe groter de aanwezige aantallen vogels, hoe moeilijker ze te tellen zijn.

“Bij aantallen van meer dan 20 exemplaren op een slaapplaats is het geen overbodige luxe om met meerdere personen te tellen.”

Dit omdat de vogels in zeer korte tijd weg kunnen zijn of zo weg kunnen vliegen dat het niet meer mogelijk is om vast te stellen of het een exemplaar is dat al geteld was of niet.

Sowieso is het handig om voortellingen te doen, hoe meer hoe beter, om alvast te kunnen inschatten welke aantallen men grofweg kan verwachten. Afgezien daarvan is het in elk geval ook goed om regelmatig buiten de eigenlijke teldata eens de slaapplaats te tellen omdat de aantallen, zeker in de trekperiode, nogal kunnen variëren. De trekperiodes zijn van augustus tot half november en van half januari tot april. Of het beter is om 's morgens of 's avonds te tellen kan per locatie verschillen. Globaal gezien is echter de laatste jaren meerdere malen gebleken dat ochtendtellingen een beter beeld van de werkelijke aantallen weergaven dan avondtellingen.

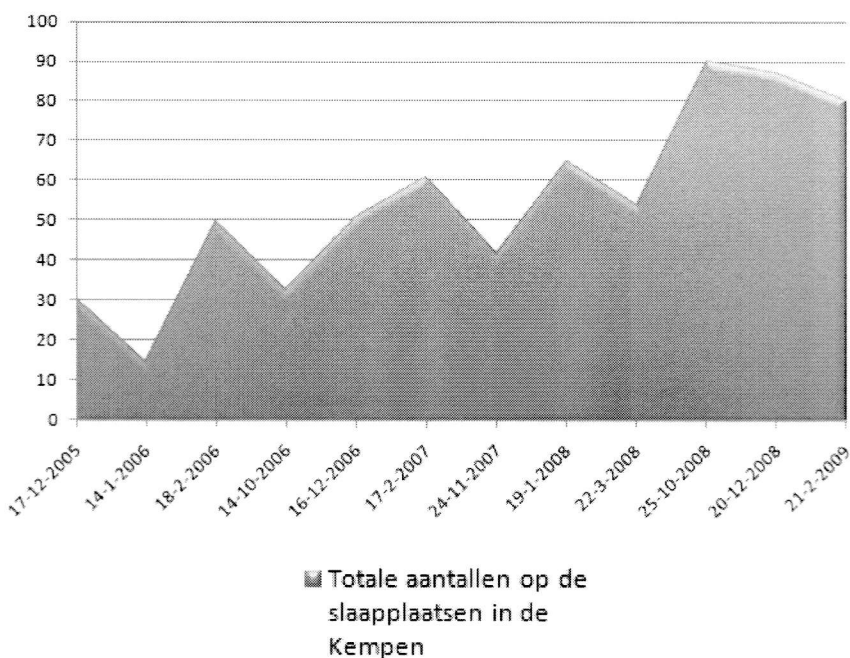
Grafiek 2. Vertrekkertijden Grote Zilverreigers vanaf slaapplaatsen ▲

Toename

Uit de meest recente landelijke tellingen blijkt dat de aantallen Grote Zilverreigers op slaappleatsen steeds groter worden. Dit lijkt ook bij de lokale tellingen het geval te zijn (bijlage 1, grafiek 3). Zo zijn de maximale aantallen op het Beuven in de afgelopen twee jaar verdubbeld van maximaal 20 tot rond de 40 exemplaren. Ook de gemiddelde aantallen gedurende de hele winterperiode zijn fors gestegen op het Beuven. Voor het Soerendonks Goor geldt deze recente grote toename echter weer niet. Daar zijn de aantallen de afgelopen twee jaar juist redelijk stabiel gebleven en heeft een forse toename van ± 10 exemplaren al drie jaar geleden plaatsgevonden. De landelijke toename lijkt dus weliswaar te kloppen voor onze telgebieden maar lijkt toch ook gebiedsafhankelijk. ■

Grafiek 3. Totale aantallen Grote Zilverreigers op slaappleatsen in de Kempen over de afgelopen jaren ▲

Met dank aan alle tellers van slaappleatsen in onze werkgebieden.

Foto: Robert Kastelijn

Steenuil

Sagres

Foto: Gerrit Vink

Vogelen in Zuid Portugal

Gerrit Vink

Al meerdere jaren gaan Henk, Ton en ik vogelen in zuid Portugal. Meestal eind maart begin april maar ook wel eens in de herfst. We reizen dan vanaf vliegveld Eindhoven naar Faro met *Primavera*. Deze reisorganisatie heeft een aantal leuke opties. Zo kun je via een voucher systeem in diverse restaurantjes voor een redelijke prijs een goede maaltijd nuttigen. Verder hebben ze als enige reisorganisatie ons vaste hotel, hotel Alba in Monte Gordo, in het programma. Je kunt hier logies met ontbijt boeken. De totale reis, inclusief auto huur kost dan met drie personen per week ongeveer 500 euro per persoon.

OMGEVING MONTE GORDO

Vogels kijken kun je al in de buurt van Monte Gordo, maar de meest interessante gebieden liggen wat verder weg. Hier volgt een lijstje met leuke plaatsen en de te verwachten vogels.

Monte Gordo en omstreken, goed per fiets te bereiken. Castro Marim: dit is een klein plaatsje op een paar kilometer afstand van Monte Gordo aan de oever van de Guadiana rivier. Dit is de grensrivier met Spanje. Net onder de brug naar Spanje liggen aan de rechter kant een aantal zoutpannen, waar grote groepen **steltlopers** verblijven. Er is een klein natuur reservaat met een bezoekerscentrum.

Aan de West kant van Castro Marim loopt een weg die uitkomt bij een nog in werking zijnde zoutwinning. Ook hier zijn veel vogels te zien. Behalve de aanwezigheid van bijna alle **plevieren** en **strandlopers** is de Guadiana een belangrijke trekroute voor **sterns**, waaronder veel **Reuzen sterns** en **roofvogels**.

Ook hebben we regelmatig **Kleine trappen**, **Kuifkoekoeken** en **Grielen** in dit gebied gezien. Ook de kleinere **zangvogeltjes** en **uilen** zijn hier te vinden.

Op fiets afstand ligt ten Westen van Monte Gordo het plaatsje Tavira. Ook hier liggen een aantal zoutpannen en kleine akkertjes waar veel vogels, waaronder **Hoppen** en **Kortteen leeuwerikken** te zien zijn. Bij Tavira begint ook de beroemde rio Formosa een soort begroeide rij zandbanken voor de kust waar veel **meeuwen** en **kustvogels** broeden.

Vlak achter het hotel ligt een droog dennenbos met **Putters**, **Europese kanaries** en **Roodkop klauwieren**. Leuk voor een wandeling naar Vila Real en een koud biertje bij de pier. Ook kun je hier met de pont per fiets oversteken naar Spanje. Vanaf de pont naar het Noorden ligt een moeras gebied met **Grauwe kieken** en soms een **Grijze wouw**.

AUTO REIZEN VANUIT MONTE GORDO

Bij Vila Real loopt een goede weg naar de provincie Alentejo die in het Noorden aan de Algarve grenst. Deze vrij vlakke agrarische dun bevolkte streek is een ideale plaats om **trappen** en **roofvogels** te zien. We zien er altijd flinke groepen **Grote trappen, klauwieren** en **roofvogels**.

“Met een beetje geluk zijn er zo’n vijftig weinig of niet in Nederland voorkomende soorten te zien.”

Het beste gebied ligt tussen Mértola en Beja, waaronder een speciaal voor **trappen** ingericht en via een onverharde weg te doorkruisen natuurpark.

▲ Slangenarend

Purperkoet ▲

COTO DE DOÑANA

Een andere gemakkelijk te bereiken schitterend gebied is de Coto de Doñana in Spanje. Een autorit van een klein uur over een uitstekende weg brengt je bij het paardenstadje El Rocío. Hier ligt een flink meer met veel **eenden, ibissen** en **wouwen**. Ook hebben we hier **Knobbelmeerkoeten** gezien.

Er loopt een weg langs de Westkant van de Coto. Het loont de moeite te stoppen bij het bezoekerscentrum vlak bij El Rocío en vandaar het weggetje naar het Palacio del Rey uit te rijden. In dat gebied zitten tientallen **nachtgalen, reigers**, waaronder **Kwakken**, en **klauwieren**. Ook hebben we hier de **Spaanse keizerarend** gezien.

Bij het laatste bezoekerscentrum aan de weg naar Matalascañas zitten veel **Blauwe eksters**. Je kunt vanaf hier gemakkelijk door een groot parasoldennen complex naar Huelva en weer naar Portugal terugrijden.

“De Oostkant van de Coto is ook erg mooi, maar de wegen zijn hier vrij slecht”

Er is een bezoekerscentrum, Antonio Valverde genoemd dat midden in de Coto ligt. Het is het best te bereiken, zonder de onderkant van de auto te beschadigen door bij het pompgemaal de rechter weg te nemen.

Hier zijn met zekerheid **Purperkoeten**, alle soorten **reigers** en **roofvogels** te zien en **Knobbelmeerkoeten** te zien. Grote groepen **roofvogels, zangvogels** en **Vorkstaart plevieren** maken dit tot een van de hoogtepunten van ons verblijf in deze streek. Ook zitten hier veel schitterende **bijeneters**.

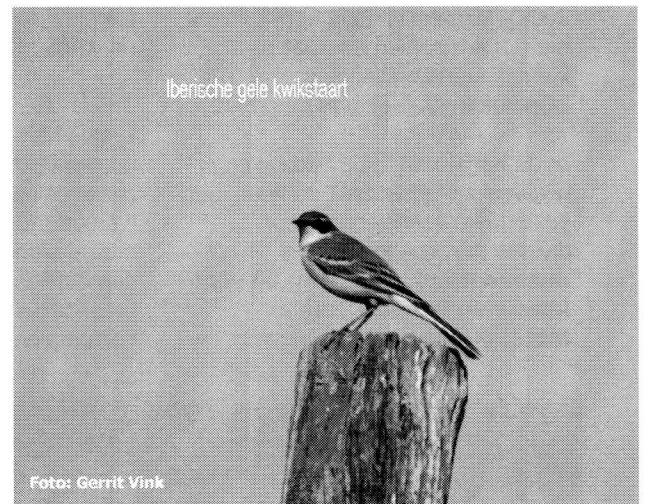
KAAP BIJ SAGRES

Een andere must do bestemming is het meest Westelijke vaste land punt van Europa: de kaap bij Sagres. Hier zijn bij gunstige wind veel zeevogels te zien zoals **Jan van gent** en **pijlstormvogels**. Ook zitten hier **Alpenkraaien**, **Kuifaalscholwers** en **Thekla leeuweriken**.

“Het is leuk om vlak bij de kaap een van de zandpaden die naar het Noorden lopen in te rijden”

In deze weinig begroeide streek met laag struikgewas wemelt het van de **kwikstaarten** en **grasmussen**.

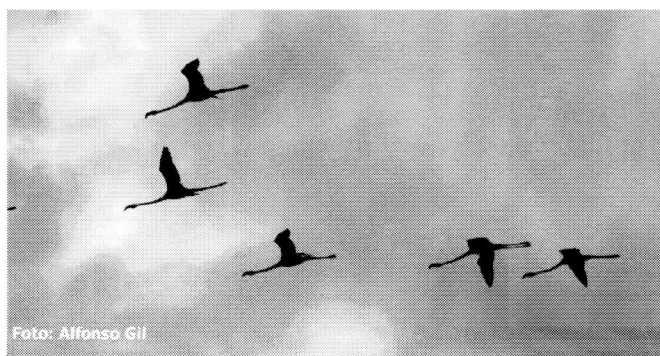

MONCHIQUE

Mocht je nog fut overhebben dan is een tochtje naar de hoogste berg in de Algarve de Foia aan te bevelen. De berg is via het plaatsje Monchique goed bereikbaar en biedt behalve vogels een schitterend uitzicht over het gebied. Op deze berg heeft Ton de prijswinnende foto van de **Grijze gors** geschoten. Ook zijn hier **spechten**, **grasmussen** en de **Blauwe rotslijster** te vinden.

Op de terugweg stoppen wij altijd bij het plaatsje Pera waar een flink meer ligt. Hier hebben we dit jaar (uitgezette) **Heremiet ibissen** veel **Flamingo's** en steltlopers gezien. Ook zitten er Purperkoeten in de grasrand bij de golfbaan.

OLHÃO

Een ander leuke stopplaats terug naar Monte Gordo is Olhão. Dit in de Rio Formosa gelegen gebied heeft een bezoekers centrum van waaruit je het gebied in kunt lopen. Er liggen zowel zoet als zoutwater plasjes in dit gebied.

Na al dat rijden (we rijden in zo'n vakantie gemiddeld wel 2.000 km) is het goed om in Villa Real naar de monding van de Guadiana rivier te rijden of te wandelen door een droog dennenbos met Bergfluiters hoppen en Europese Kanarie. Hier kun je onder het genot van een koel Sagres biertje van de trek van sterns genieten. Het is verstandiger om niet naar San Miguel bier te vragen want dan wordt je naar de pont gestuurd. ■

Dit waren wat korte impressies van de Algarve en omgeving, zowel in voor als najaar een schitterend gebied om veel vogels te zien.

◀ Flamingo's

Een slecht jaar 2009 voor kerkuilen in de Kempen

Mark Sloendrecht

Interpretatie broedseizoen 2009

De winter van 2008-2009 was 'koud en droog' met 52 vorstdagen en begin januari viel er in onze regio ook nog een pak sneeuw bij (KNMI, 2009). Strengere winters vormen voor muizen problemen doordat ze kunnen sterven als gevolg van langdurige vorst diep in de grond.

In de herfst van 2008 ontbraken er ook veel zaden van eik en beuk, een belangrijke voedselbron voor diverse muizensoorten. **De muizenstand werd laag en veel kerkuilen konden toen al moeilijk aan prooien komen.**

Door het ontbreken van muizen zijn veel kerkuilen dus niet in de conditie gekomen om in het voorjaar te gaan broeden. Voor de aanmaak van eieren zijn immers veel eiwitten nodig o.a. afkomstig van prooien.

Zijn er weinig muizen dan zullen ook weinig kerkuilen tot broeden overgaan, zijn er veel muizen dan zullen er ook grote broedsels en/of tweede broedsels zijn. De muizenstand was tot in de nazomer van 2009 laag gebleven. De partij braakballen van dit jaar is al verzonden naar zoogdiervereniging

VZZ te Arnhem, de pluisresultaten van achttien locaties moeten nog worden determineert.

Dit braakbalonderzoek kan informatie verstrekken over de voedselsituatie in onze regio.

“Welke prooi-soorten - die onderdeel van het stapelvoedsel vormen - kwamen er in lage of hoge aantallen voor?”

Foto: Mark Sloendrecht

Broedresultaten 2009

Slechts negen paren kerkuilen in onze regio gingen dit jaar tot broeden over, daarvan mislukte er één in de eifase. Met een bezetting van acht procent en maar dertien uitgevlogen jongen is het een ronduit slecht jaar geworden voor kerkuilen (tabel 1).

In nog vierentwintig nestkasten waren wel uilen aanwezig maar gingen niet tot broeden over. Omdat de sterfte onder kerkuilen in het eerste levensjaar meestal groot is, zullen waarschijnlijk weinig of geen jongen het volgend jaar tot broedvogel maken.

Een aantal paren werden dit jaar

zelfs niet meer waargenomen in de nabijheid van de nestkast, terwijl deze andere jaren min of meer onafgebroken bezet waren.

De vraag rijst of deze territoriaal dan niet zijn 'verlaten', of dat er sprake was van wintersterfte.

De kerkuil was in de jaren zeventig met 300 paren een zeer zeldzame broedvogel geworden doordat de populatie – door tal van factoren – was gedecimeerd. In grote delen van ons land was de kerkuil als broedvogel verdwenen en pas sinds 1988 tekende zich weer enig herstel af.

De laatste twee decennia heeft de populatie een significante stijging doorgemaakt mede dankzij beschermingswerk van Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en haar vele vrijwilligers.

Het soortbeschermingsplan Kerkuil (LNV, 1996) gaat uit van een beoogde minimale populatie kerkuilen van 2000 broedparen in muizenrijke jaren.

“In 2008 kwamen ongeveer 3.000 broedparen in Nederland voor!”

Jaargegevens Kerkuil

	Locaties/kasten	Broedsels	Bezetting	Slachtoffers
2006	71	22	31%	10
2007	88	38	43%	5
2008	101	46	46%	4
2009	104	9	8%	4

Broedkarakteristiek Kerkuil

	Eerste legbegin	Gem. legbegin	Jongen/broedsel	Grootste broedsel
2006	13 april	7 mei (n=8)	2,9	5
2007	2 februari	17 maart (n=17)	4,3	7
2008	17 februari	16 april (n=31)	3,0	5
2009	23 april	2 mei (n=2)	1,9	3

Broedresultaten Kerkuil

	Broedgevallen	Eieren	Jongen	Jongen/broedsel	Mislukt	Onbekend	Totaal
2006	18	73	52	2,9	1	3	22
2007	32	151	136	4,3	3	3	38
2008	36	150	100	3,0	4	6	46
2009	7	21	13	1,9	1	1	9

Broedsucces Kerkuil (klassieke methode bij ingevoerde nestkaarten SOVON)

	Nest	Succesvol	Mislukt	Onbekend	Nestsucces
2006	7	6	1	13	86%
2007	30	27	3	6	90%
2008	24	20	4	19	83%
2009	6	5	1	2	83%

Broedsucces Kerkuil (Mayfield-methode bij ingevoerde nestkaarten SOVON)

	Ligduur	Nestdagen	Novl	Nest	Nestsucces
2006	88	396	395	11	80%
2007	88	777,5	773,5	38	63%
2008	88	1.069	1.066	35	78%
2009	88	≤100	n.v.t.	≤10	n.v.t.

Tabel 1. Broedresultaten kerkuil 2006 – 2009

Kerkuilenbescherming 1979-2009

VWG De Kempen is gestart met het hangen van kasten voor kerkuilen vanaf 1979 door Wim van de Voort, Lex Peeters, Geert Sanders e.a.

Enkele 'kastnummers' verwijzen naar vrije broedgevallen uit 1975 zoals deze door Sjoerd Braaksma werden gevonden. In eerste instantie werden kasten geplaatst in kerken onder het motto 'de kerkuil terug in de kerk'. Dit omdat veel kerken werden afgegaasd om vogels buiten de deur te houden.

Kees van Limpt heeft in de jaren negentig nog vele kasten gehangen in gemeente Reusel- de Mierde en

in zijn voormalig vogelasiel 'Second Chance' in Lage Mierde werden ook vele uilen geholpen.

Vanaf 2004 is onze 'uilenwerkgroep' uitgegroeid tot een groep van vele vrijwilligers in diverse gemeenten in onze regio.

Brabants Landschap geeft sinds 2004 ook ondersteuning aan uilenwerkgroepen middels het beschikbaar stellen van kasten, brochures en/of voorlichting.

Voor kerkuilen in onze regio is door o.a. het plaatsen van nestkasten

voldoende nestgelegenheid gecreëerd. Waarschijnlijk zal de populatie weer bij voldoende prooiaanbod en zachte winters zich in de komende jaren kunnen herstellen.

“De verstedelijking van het buitengebied, de intensivering van de landbouw en het hoge aantal verkeersslachtoffers blijven een bedreiging vormen”

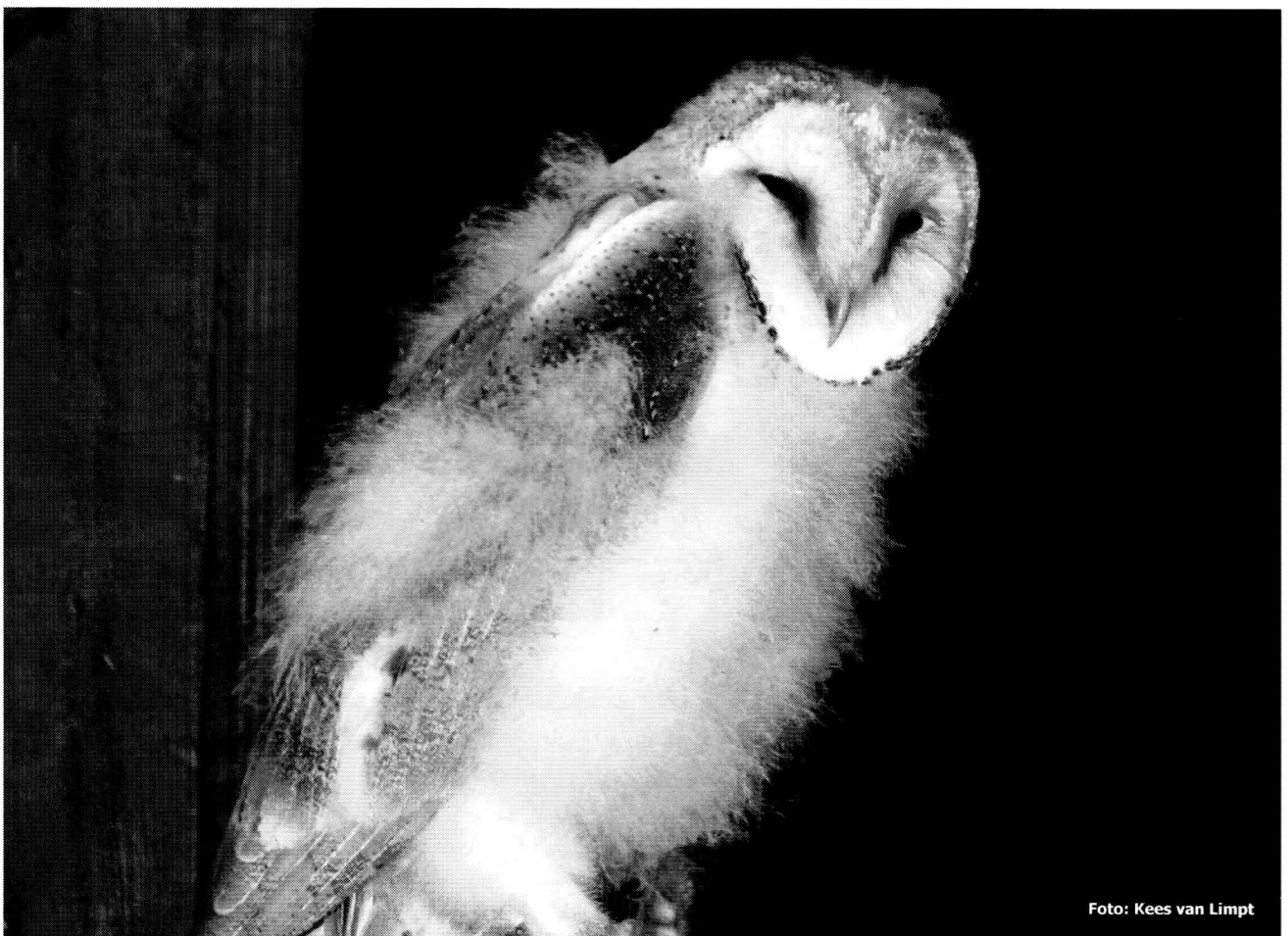

Foto: Kees van Limpt

Broedseizoenen kerkuil

2006: een laag jongenoverlevingsratio, diverse slachtoffers, een stabiele populatie kerkuilen.

2007: succesjaar met achttien broedsels met vijf eieren of meer, 136 uitgevlogen pulli, diverse tweede broedsels.

2008: hoge bezettingsgraad, 46 broedsels, weinig grote legsels, relatief veel uitval onder de pulli.

2009: lage bezettingsgraad van 8%, zeer weinig broedsels, 24 territoria (zonder broedsel). ■

Foto: Kees van Limpt

Gekleurde ganzen Lauwersmeerweekeinde

26 t/m 28 februari 2010

Pieter Wouters

Tijdens het afgelopen Lauwersmeerweekeinde hebben we diverse kleureringen van ganzen kunnen aflezen. Via *Goosetrack* kun je meteen zien waar de ganzen zijn geringd en welke vervolgaanmeldingen er zijn gedaan. Voor een verklaring van de gebruikte code zie de site van *goose-track*: <http://www.goosetrack.nl/>

Rietgans Gele halsband met de lettercombinatie A UU

Van deze gans zijn nog geen ringgegevens beschikbaar. Hij is al wel driemaal waargenomen. De eerste twee waarnemingen komen uit de buurt van de Wieringermeer (Kreileroord 29-1-2010 en Medemblik 3-2-2010). Wij zagen deze rietgans op onze heenreis op een akker zitten bij het plaatsje Opende, Friesland. Dus deze gans is al iets oostelijker gaan zitten.

Brandgans O9WH

Geringd op 9-7-1999 te Gotland (Zweden) als een vrouwtje. De eerste jaren werd ze in de zomer steeds gezien op Gotland. Maar de laatste waarneming van haar uit de zomer stamt van 12-7-2003 Naersholmen, Gotland. In de winter is ze erg plaatstrouw. Alle winters wordt ze namelijk gezien in de Noordpolder (kwelder) en in de Bantpolder.

Brandgans G'E'08

Nog geen ringgegevens beschikbaar. Slechts een waarneming van deze gans, en wel door ons ontdekt in de groep van 10.000 brandganzen in de Ezumakeeg.

Brandgans G9YK

Geringd op 14-7-1996 te Naersholm, Gotland (Zweden) als een man. Deze gans is in de zomers van 1998, 1999, 2000 en 2003 gezien op Gotland. In de winter is deze gans erg plaatstrouw. Alle waarnemingen, op drie na, komen uit de Banckspolder van Schiermonnikoog. De drie afwijkende waarnemingen zijn 8-2-1997 Korendijsche Slikken en 9-3-2005 polder Briest, Haringvliet. Beide uit Zeeland. En de derde afwijkende waarneming komt van ons weekeinde. 27-2-2010 zagen we deze gans in de Bantpolder.

Brandgans RPB8

Geringd op 10-7-1994 te Haus Holmar, Gotland (Zweden) als een vrouwtje. Van 1995 t/m 2002 werd deze gans jaarlijks gezien op Gotland. In de winter zit zij steeds aan de westkant van het Lauwersmeer met een duidelijke voorkeur voor de omgeving van Anjum. Ze is slechts eenmaal op een andere plek gezien; 19-2-1995 te Kouden, ZW-Friesland.

De brandgans met alleen een witte ring aan de rechterpoot met een H erop kan niet worden getraceerd. Deze gans is namelijk de kleurering aan haar linkerpoot kwijt.

De brandganzen waarvan we de herkomst weten komen van de populatie van Gotland. Helaas wordt hier na 2003 niet veel meer naar ganzen gekeken, gezien het ontbreken van zomerwaarnemingen uit deze regio. ■

Bron: www.goosetrack.nl

Middelste bonte spechten in 2010

in Noord-Brabant tot en met 21 maart

Ruud van Dongen en Henk Sierdsema

Er is stiekem toch weer flink gezocht naar Middelste bonte spechten in onze provincie dit jaar. Voorlopig staat de teller op zeker 18 locaties, waarvan er inmiddels acht het tot een bevestigd territorium volgens de SOVON-normen hebben geschopt. Met name in HET KERNGEBIED (Veldersbosch / Heerenbeek) is de situatie nog een beetje onduidelijk, maar puur op basis van de fusieafstand (500 meter) komen we op minimaal zes locaties uit!! Van west naar oost zijn er in Noord-Brabant op de volgende plekken mibo's gevonden (in **dikdruk** de bevestigde territoria):

WAAR		WANNEER	WAT
Wouwse Plantage		14 februari	man tp
Breda	Liesbosch	23 januari tot 1 maart	ex tp
	Hondsdonk	3 tot 19 maart	vrouw tp
Udenhout	De Brand - Nieuwe Tiend – Zuid	10 tot 17 maart	man baltsroep
	De Brand - Oude Tiend – Zuid	4 maart	man tp
Vught	Kasteel Maurick	7 januari tot 21 maart	vrouw? tp
Haaren	Landgoed Eikenhorst	20 januari tot 14	vrouw? tp
Berlicum	Wamberg	(17 februari?) 18 to 20 februari (15 maart?)	man en vrouw tp
Kampina	Ten noorden van Huisvennen	27 februari	ex tp
	Balsvoort	8 tot 14 januari	man tp
	Vossenbos/Smalbroeken-De Weert	20 februari tot 3 maart	man baltsroep
Boxtel	ten noorden van Veldershuis	9 tot 11 maart	man baltsroep
	Veldersbos-Noord	11 tot 12 maart	paartje+
	Veldersbos-West	16 februari tot 2 maart	man? baltsend
	Veldersbos, Negen Dreven	18 januari tot 11 maart	paartje
Best	Landgoed Heerenbeek, achter landhuis	18 januari	man baltsend
	Landgoed Heerenbeek, landhuis/oprijlaan	7 februari tot 3 maart	1 ex tp
	Landgoed Heerenbeek, Achterste Elzinge/Woekense Steeg	18 januari tot 9 maart	paartje
Westelbeersbroek		15 tot 20 maart	ex roepend

Ik ben benieuwd of we het record van 2006 kunnen breken (20 locaties, waarvan **13 bevestigde territoria**, 1 te vroeg territorium en 6 losse meldingen).

... groeten en succes met zoeken!

Activiteiten

Overzicht 2011

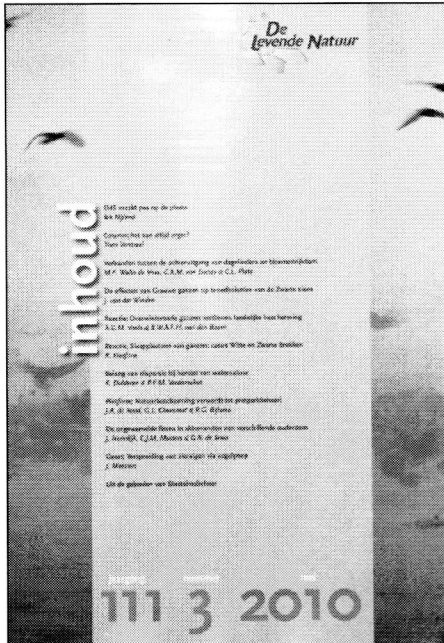
Januari		Februari	
6	Bestuursvergadering	3	Bestuursvergadering
8	Klapekster simultaantelling Strabrechtse Heide	5	Contactdag Oost-Brabant VWG's
8-16	Wintertelling	6	Landelijke slaapplaatstelling kiekendieven
9	Landelijke slaapplaatstelling kiekendieven	19	Slaapplaatstelling Grote zilverreiger
8 en 9	Bekentelling		Steenuilinventarisatie
	Start Buikheide inventarisatie		Controle nestkasten Bosuilen
	Excursie Hamsterreservaat Limburg		Vogeltrektellingen
28	Jaarvergadering / Lezing Achilles Cools		Excursie
29	Slaapplaatstelling Blauwe kiekendief	25	Ledenvergadering / lezing
Maart		April	
3	Bestuursvergadering	1	Start eerste telperiode MUS (tot 30 april)
5	Schoonmaak nestkasten Koningshof	1	Start inventarisatie Grote gele kwikstaart
	Controle nestkasten Bosuilen	7	Bestuursvergadering
12 en 13	Bekentelling		Controle nestkasten Bosuilen
	Controle nestkasten golfbaan en papegaaicentrum		Controle nestkasten golfbaan en papegaaicentrum
	Vogeltrektellingen		Vogeltrektellingen
25	Excursie Slechtvalk Dommelbeemden Ledenvergadering / lezing		Start kolonievogelstellingen
			Excursie Groot Meer
		22	Ledenvergadering / lezing
		23	Controle nestkasten Koningshof
Mei		Juni	
5	Bestuursvergadering	9	Bestuursvergadering
	Controle nestkasten Koningshof	15	Start derde telperiode MUS (tot 15 juli)
15	Start tweede telperiode MUS (tot 15 juni)	15	Start Wespndievenonderzoek
15	Start Nachtzwaluweninventarisatie Leenderbos en Grote Heide (tot 10 augustus)		Nachtzwaluweninventarisatie Leenderbos en Grote Heide
	Controle nestkasten Kerkuil en Steenuil		Controle nestkasten Koningshof
	Controle nestkasten golfbaan en papegaaicentrum		Controle nestkasten Kerkuil en Steenuil
	Inventarisatie Ransuil		Inventarisatie Ransuil
	Excursie Collse Zegge		Excursie roofvogels
	Vogeltrektellingen	24	Ledenvergadering / simultaantelling Nachtzwaluwen Leenderbos
27	Ledenvergadering / excursie		
Juli		Augustus	
7	Bestuursvergadering		Nachtzwaluweninventarisatie Leenderbos en Grote Heide
	Start Huiszwaluweninventarisatie		Wespndievenonderzoek
	Nachtzwaluweninventarisatie Leenderbos en Grote Heide		Strabrechtse Heidedag
	Wespndievenonderzoek		Excursie Wespndief
	Excursie		Vogeltrektellingen
	Vogeltrektellingen	26	Ledenvergadering / vakantiefoto's
30	Simultaantelling Wespndief		
September		Oktober	
1	Bestuursvergadering	1	Euro Birdwatch
	Vogeltrektellingen	6	Bestuursvergadering
	Avondexcursie Edelherten Weertbos		Vogeltrektellingen
23	Ledenvergadering / lezing		Excursie Patersgronden
		28	Ledenvergadering / lezing
November		December	
3	Bestuursvergadering	1	Bestuursvergadering
	Oeverzwaluwwand opvullen		Slaapplaatstelling Grote zilverreiger
	Slaapplaatstelling Grote zilverreiger	23	Ledenvergadering / Mistery birds
	Bekentelling		
	Slaapplaatstelling Blauwe kiekendief		
	Excursie Soerendonks Goor		
	Vogeltrektellingen		
25	Ledenvergadering / fotowedstrijd		

De nog niet bekende data en het laatste nieuws wordt vermeld in de maandelijkse convo, voor deelname of meer informatie omtrent activiteiten kan contact worden opgenomen met de betreffende coördinator. Zie hiervoor rubriek *Commissies, werkgroepen en coördinatoren* verder in deze Blauwe Klauwier.

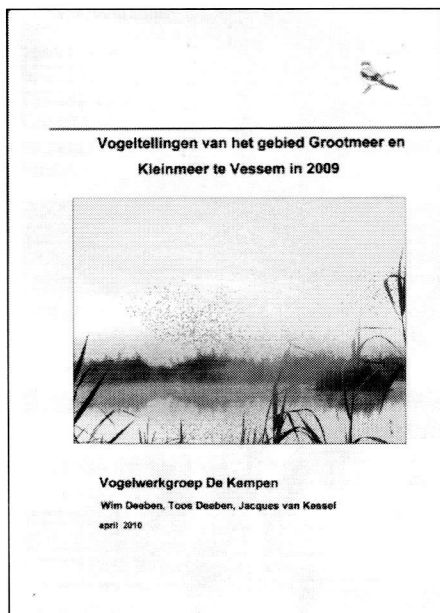
Leesvoer

In het tijdschrift De Levende Natuur nummer 3 mei 2010 aandacht voor **ganzen in Nederland** en over natuurbescherming in Nederland:

- **De effecten van Gauwe ganzen op broedkolonies van Zwarte sterns**
J. van Winden
- **Overwinterende ganzen verdienen landelijke bescherming**
A. Voets. B. van den Boom
- **Slaapplaatsen van ganzen**
R. Kleefstra
- **Platform: Natuurbescherming verwordt tot pretparkbeheer!**
J. de Raad, G. Ouweneel, R. Bijlsma.

De Vogelwerkgroep had in 2008 en in 2009 al twee rapporten gemaakt over **Grootmeer en Kleinmeer Vessem**, en nu is dit jaar het laatste deel verschenen. Dit rapport gaat over de resultaten van de **vogeltellingen in 2009**.

Uit deze tellingen blijkt nu dat dit Beschermd Natuurmonument en Natura 2000 gebied, dat hier naast de vele belangrijke broedvogelsoorten, er ook heel veel soorten niet-broedvogels voorkomen die het gebied gebruiken als rustgebied en of voedselgebied. Het rapport is nog verkrijgbaar via Wim Deeben of Jacques van Kessel.

Wegwijzer

Bekentelling	Ben Jacobs
Bosuil	Pieter Wouters
Feestcommissie	Edwin van de Werf en Piet van Happen
Grote gele kwikstaart	Robert Kastelijn
Huiszwaluw	Wim Deebe
Kerkuil	Mark Sloendregt en Sjors de Kort
Klapekster	Pieter Wouters en Piet van Happen
Kolonievogels	Pieter Wouters e.a.
Nachtzwaluw	Mark Sloendregt
Nestkasten Koningshof	Jan Wouters
Nestkasten Golfbaan Welschap	Wil de Veer
Nestkasten Papegaaienpark N.O.P.	Wil de Veer
Nesthulp Grote gele kwikstaart	Frans Hijnen en Wil de Veer
Oeverzwaluwwand Reusel	Pieter Wouters
Ornis (digitaal waarnemingsarchief)	Tom Heijnen
Public Relations	Wil de Veer
Roofvogelonderzoek (WRN)	Pieter Wouters
Slaapplaatstelling Blauwe kiekendief	Pieter Wouters
Slaapplaatstelling Grote zilverreigers	Robert Kastelijn
Slechtvalkonderzoek	Jacques van Kessel
Stichting Stadsnatuur Eindhoven	Peter Zomer namens vogelwerkgroep De Kempen
Steenuil	Wil de Veer
Vogel Initiatief Brabant (VIB)	Pieter Wouters
Vogels in Brabant	Henk Sierdsema
Vogeltrektelposten	Wim Deebe en Robert Kastelijn
Website	Pieter Wouters
Weidevogelbescherming	Ben Jacobs
Wespendief	Jacques van Kessel
Wetlandwacht Vogelbescherming	Piet van Happen
Wintertelling	Pieter Wouters

Vogelopvang en bescherming in de Kempen

Vogelopvang Toon de Smit

info@vogelasiel-someren.nl

<http://www.vogelasiel-someren.nl/>

Tel.: 0493 – 493 564

Melding verstoring buitengebied

Provinciale milieuklachtencentrale

24 uur per dag bereikbaar Tel.: 073 – 681 28 21

Dierenambulance Eindhoven eo / meldkamer dierennoodhulp

Tel.: 0900 – 112 0000

Bestuursleden van vogelwerkgroep De Kempen

Voorzitter

Jan Kolsters
De Locht 16
5504 KD Veldhoven
Tel.: 040-2538248

Secretaris

Hetty Fokkens
Kermisberg 6
5508 DW Veldhoven
Tel: 040-2543077

Penningmeester

Piet van der Krieken
Molenpad 6
5524 BD Steensel
Tel.: 0497-512414

Biologisch secretaris

Pieter Wouters
Lensheuvel 37
5541 BA Reusel
Tel.: 0497-643049

Algemene lid

Alfonso Gil Cantabrana
Eijervan 24
5646 JL Eindhoven
Tel.: 040-2425404

Algemene lid

Jacques van Kessel
Evestraat 18
5503 XN Veldhoven
Tel.: 040-2531211

Algemeen lid

Mark Sloendregt
Middelberg 23A
5508DM Veldhoven
Tel: 040-2543287

Vogelwerkgroep De Kempen

Vogelwerkgroep De Kempen beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de in het wild levende vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin; voorlichting; educatie en beheerswerkzaamheden.

Secretariaat/Postadres

Vogelwerkgroep De Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

E-mail

vwgkempen@hetnet.nl

Homepage

www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van Vogelwerkgroep De Kempen.

De contributie bedraagt € 30,- per jaar.

Gezinsleden betalen € 15,-.

Studenten en 65-plussers betalen € 25,-.

Donateurs

Donateurs die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom.

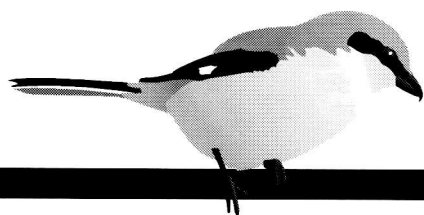
Bij een donatie van € 15,- of meer, krijgt u dit verenigingsblad een jaar lang toegezonden.

Betaling van contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep De Kempen, onder vermelding van 'contributie' of 'donatie'.

Inhoud

- 2 Voorwoord**
- 3 Vogelvaria**
- 5 Webnieuws**
Jacques van Kessel
- 7 Stichting Stadsnatuur**
Frans Hijnen
- 9 Kempen Natuurgebieden**
- 11 Fotowedstrijd 2010**
- 14 Nieuwe natuur in Hoogeloon / Vessem**
Rien Kelders
- 19 Grote Zilverreigers en hun slaappleatsen**
Robert Kastelijn
- 25 Vogelen in Zuid Portugal**
Gerrit Vink
- 28 Een slecht jaar 2009 voor kerkuilen in de Kempen**
Mark Sloendrecht
- 32 Gekleuringde ganzen Lauwersmeerweekeinde**
Pieter Wouters
- 33 Middelste bonte spechten in 2010**
Henk Sierdsema & Ruud van Dongen
- 34 Activiteiten**
- 35 Leesvoer**
- 36 Wegwijzer**

Vogelwerkgroep De Kempen is opgericht in 1974 en houdt zich bezig met het bestuderen van de vogels die in het wild in de Kempen (Zuidoost Brabant) voorkomen. Van een klein groepje bevriende vogelaars groeide de werkgroep uit tot een veelzijdige en actieve organisatie van ongeveer 80 leden. De Klapekster (streeknaam 'Blauwe Klauwier') dient als logo.